

Foto: PolFoto

Ingen adgang for offentligheden, når vi drøfter det vigtige, siger universitetets bestyrelsesformænd ...

Lukkethed som princip

Bestyrelsesmøder skal foregå for åbne døre, krævede Videnskabsministeren i forsommeren. Men hokus-pokus, så lukker bestyrelsesformændene bare mødernes interessante dele – med Sanders billigelse ...

De nye universitetsbestyrelser ser stort på universitetslovens krav og på deres egne vedtægter, når de i stor stil lukker dørene ved behandling af dagsordenspunkter med substans. Det viser FORSKERforums stikprøve-undersøgelse.

Lukningen er en omgåelse af Videnskabsministerens krav om åbenhed, men omgåelsen sker efter at bestyrelsesformændene i forsommeren *med modvilje* måtte bøje sig for Videnskabsministerens krav om, at deres møder skulle foregå for åbne døre, fordi der i universitetslovens principielle bemærkninger tales om ”størst mulig åbenhed”. De måtte bøje sig og indføje *åbenheden som princip* i de vedtægter, som Videnskabsministeren så godkendte. Men blot få måneder efter ser det ud til, at bestyrelserne har indført *lukkethed som princip*.

Eksempler fra Handelshøjskolen og Syddansk Universitet

Bestyrelsesformanden på Handelshøjskolen i København (CBS) lukkede således dørene den 3. september, da de tre vigtigste punkter skulle diskuteres. Offentligheden måtte ikke høre drøftelser om hovedlinier i budget-2005, om udbud af nye uddannelser og om strategi- og udviklingskontrakt. Tilhørerne måtte nøjes med at høre på rene meddelelsespunkter fra formand og direktion.

Og af SDU-bestyrelsens dagsorden til mødet 31. august fremgik det, at de første fem punkter skulle behandles for lukkede døre, mens de sidste fem var åbne. Tilhørerne kunne således bl.a. overvære bestyrelsens pkt. ”9. mødeplanlægning 2005” samt ”10. eventuelt”.

Videnskabsministeren vil ikke gribe ind

Åbenhed eller lukkethed blev diskuteret politisk i foråret. En højprofileret videnskabsminister Helge

Sander sagde, at det skulle være ”et ufravigeligt princip, at der skal herske åbenhed om bestyrelsens arbejde”.

I dag er videnskabsministerens på tilbagetog. Åbenheden er intentioner og principper, som ministeren ikke vil gøre noget aktivt for at håndhæve. På FORSKERforums spørgsmål om bestyrelsernes praksis lever op til lovens ambitioner, henviser han blot til universitetslovens *principielle* bemærkninger. Han vil ikke udtrykke kritik af bestyrelsernes *praksis* med lukkede døre og vil ikke tage initiativ til at *korrekt* bestyrelserne. Hermed godkender han de lukkede døre.

Tredje sag i strid med loven

Sagen om lukning af bestyrelsesmøder er den seneste sag, hvor universitetsbestyrelser handler i strid med loven:

Der var sagen i december 2003 om *kasketforvirring* på DPU, da bestyrelsesformand Inge Thygesen gav sig selv ekstra magt, idet hun overtog budgetplanlægning fra DPUs direktør og dermed blandede sig i DPUs daglige drift. Det strider imod almindelig bestyrelses-habilitet, idet hun senere *som bestyrelsesformand* skulle tage stilling til beslutningsoplæg, som hun selv havde udarbejdet *som ”konsulent for bestyrelsen”*. Videnskabsministeriet nøjedes dog med at give DPU en næse i sagen, fordi bestyrelsesformanden havde taget den nye kasket på uden at orientere sin bestyrelse.

Den anden sag handler om DTU-rector Pallesens ulovlige bil.

Niveausænkning 2
En spørgeskema-undersøgelse fortæller, at blandt universitetslærere er det en offentlig hemmelighed, at uddannelsesniveaet falder. Med skyld ikke skylden på de forkerte, siger LEDEREN

Rektors fryns 4
Rektor Pallesens fri bil var i strid med de statslige honorarregler. Men nu bliver det også undersøgt i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen om Pallesen og bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen handlede i strid med selskabslovgivningsregler for bestyrelser

Opbakning til Højtek-fond 6
- og såvel fagbevægelse, firmaer samt brancheorganisationer forventer, at den skal være direkte industristøtte mere end egentlig støtte til forskning

Kodeks om samfinansiering 8
- af forskningsprojekter. Der er interesseudsættninger mellem universiteter og industri, og derfor har parterne lavet nogle anbefalinger

Ph.d.-stipendier: Erhvervslivet først 9
På DTU oprettes en særpulje, hvor erhvervslivets kandidater får forsterket og hvor kvalitetsbedømmelse ikke bliver afgørende kriterium

Rektorkollegiets plusord 13
Der var skærende kontrast mellem universitetsrektorernes glæde over regeringens finanslov og så realiteterne, opregnet i Rektorkollegiets egne beregninger. Men vi har ikke fået mundkurv på af politikerne, forsikrer kollegiet

Betalingsuddannelser – trin 1 15
- er alt for uigennemtænkt, lyder kritikken af lovforslag om, at udlændinge næste år skal betale fuldt taksameter

’Bush’s krig mod videnskaben 16
I USA er der præsidentvalg d. 2. november

Forskningsråds sagsbehandling 18
1. september indleverede mange forskere ansøgning til forskningsrådene. Nu er de til behandling i rådet, hvor der sker forhandlinger og bedømmelser, der ikke altid er gennemskuelige

Bojkot af USA? 22
- spurgte debatindlæg, der førte til heftig debat i det engelske universitetsmagasin THES

jØ

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Simon Ekholm, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Otto Meyer, Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline:

18. oktober 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32

Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor **LEIF SØNDERGAARD**,
fmd. for DMs universitetslærere

En offentlig hemmelighed: Uddannelsesniveaulet falder

I juni måned stillede fem professorer sig frem i offentligheden og erklærede at niveauet i undervisningen på de danske universiteter er faldet i de seneste år. Det medførte personlige angreb på de pågældende, bl.a. krav om undersøgelse af deres undervisning. Men professorerne får nu oprejsning: I forbindelse med studiestart i september offentliggjorde Jyllands-Posten resultatet af en spørgeskemaundersøgelse blandt en stor gruppe af universitetslærere (3189, hvoraf 42% havde svaret). Den fortalte, at lidt over halvdelen af disse mener, at undervisningsniveauet er faldet. Dermed er en offentlig hemmelighed blevet verificeret.

Det har da heller ikke skortet på rygmarsreaktioner: Politikere beskylder universitetslæreren for bevidst at lade for mange bestå for at tjene flere taxameter-penge, og de studerende mener at universitetslærernes manglende etik og moral, der får dem til at sænke niveauet.

Sandheden er imidlertid den, at universitetslærerne hverken ikke lader for mange bestå i forhold til de krav, der stilles i de forskellige fag eller egenhændigt har ladet niveauet falde. Universitetslæreres faglige stolthed gør, at de altid vil opfatte deres fag som det vigtigste i verden og derfor helst undervise på det højst mulige niveau.

På de danske universiteter er det imidlertid ikke muligt at undervise på det højst mulige niveau. Mange års økonomiske nedskæringer ikke mindst i taksameter-taksterne har medført, at der ikke længere er ressourcer til det højeste niveau i universitetsuddannelserne. Det er vigtigt at pointere at *niveausænkningen* på uddannelserne ikke er sket skjult eller pludselig, men sket i fuld åbenhed over en årrække stimuleret af politiske krav om mindre frafald og kortere studietider. **Niveausænkningen er resultat af** ændringer af pensum, hvor de vanskeligste dele tages ud, hvor sværere dybdegående lærebøger erstattes af simple og lettere læste bøger, hvor pensum reduceres og fag sammenlægges eller komprimeres til færre timer m.m.

Alle disse små korrektioner er gennemført af studienævne, hvor også de studerende er repræsenteret, i en åben proces, hvor alle har været enige om nødvendigheden af ændringerne, og hvor alle har kunnet følge med i, hvad der foregår. Men at sådanne ændringer sænker undervisningsniveauet markant, det er universitetslærere og fagfolk enige om.

Lad mig give et eksempel, som jeg har fået af en kollega, der underviser i medicinsk fysiologi: Før i tiden skulle de medicinstuderende ud fra matematiske principper kunne udlede en vigtig grundsætning, der beskriver det elektriske potentiale over en biologisk membran; dette blev ændret til at de studerende blot skulle kunne denne grundsætning udenad; sidst er det så ændret til at de studerende nu bare skal vide, hvor i lærebogen grundsætningen står. For universitetslæreren er dette en sænkning af niveauet.

Oven på disse ændringer er så kommet **nedskæringer i lærerstaben** på mange fag som følge af dårlig økonomi. Lad mig igen give et eksempel: på min egen arbejdsplads, Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU, er der de sidste fem år skåret omkring 25% af lærerstaben væk som følge af generelle besparelser og faldende taxameter-takster på grund af faldende studentertilgang til naturvidenskab. Men faldet i studentertallet har ikke været 25%, så følgen har været større hold og mindre øvelsesundervisning. Igen er et fald i niveauet en synlig konsekvens. I år står vi så med en lykkelig stigning i studentertallet efter flere års fald, men desværre med en stærkt beskåret lærerstab, så der er udsigt til endnu større hold!

Niveausænkningen er ikke resultat af en bevidst politik fra universiteternes side, men som en tilpasning til den økonomiske og politiske virkelighed, de befinder sig i; altså økonomiske nedskæringer og krav om kortere studier med højere gennemførelse. Denne virkelighed ser ikke ud til at ændre sig med dette års finanslovsforslag: på KU har man regnet ud at forslaget samlet betyder en reduktion på ca. 3,6 mill. kr. i forhold til 2004 og med udsigt til reduktioner i de samlede taxameterbevillinger (dvs taxameter plus færdiggørelsesbonus) fremover.

Hvis politikerne på Christiansborg mener at undervisningsniveauet på universiteterne skal forbedres er der ingen vej udenom: **Universiteterne skal have flere ressourcer.** Hvis man ikke vil gøre det, vil kvaliteten af uddannelserne blive ved med at falde, og dermed sender man det tydelige signal til fremtidens studerende: *Hvis du vil have en ordentlig uddannelse, så tag til udlandet!*

Taksameter sænker eksamenskrav

- oplever halvdelen af alle universitetslærere

Taksametersystemet – hvor universitetet får penge pr. bestået eksamen – har betydet en sænkning af niveauet, mener mange universitetslærere. Næsten halvdelen mener, at systemet har betydet sænkede eksamenskrav, og at undervisningsniveauet er faldet på universiteterne. Næsten halvdelen mener også, at taksameter-systemet har betydet større undervisningshold, og at det har negative konsekvenser for undervisningens kvalitet.

Det fremgår af en spørgeskemaundersøgelse, som **Jyllands-Posten** har lavet i samarbejde med Dansk Magisterforenings universitetslærere. 1300 lærere besvarede spørgeskemaet (knap halvdelen af de spurgte svarede).

Jyllands-Posten kørte i starten af september en artikelserie med udgangspunkt i lærernes besvarelser.

Kassetænkning eller masseuniversitet

Undersøgelsen gengav (lærernes) førstehåndsoplevelser af det omdiskuterede taksameter-system, der fra nogen sider kritiseres for at resultere i en kasse-tænkning, hvor økonomisk pressede universiteter sænker undervisningsniveauet for at slippe flere studerende igennem eller lader nogle bestå, som egentlig burde være dumpet.

Hver tredje lærer mener, at det er blevet lettere at gennemføre en universitetsuddannelse inden for de seneste fem år.

Jyllands-Postens spørgeskema spurgte ikke nærmere ind i, hvorfor universitetslærerne oplever, at der sker en niveau-sænkning. (De blev således ikke spurgt,

om økonomiske besparelser har haft indflydelse på deres betingelser, fx om de har oplevet en overvæltning af flere studerende).

Nogle svar antyder, at niveauænkningen skyldes en ubevidst kassetænkning hos systemet (pensum, eksamensordning m.m.), når hver tredje lærer angiver en oplevelse af, at det inden for de seneste fem år er blevet lettere at gennemføre en universitetsuddannelse.

Nogle svar antyder dog også, at det kan skyldes en generelle problematik: et masse-universitet, hvor for mange kom-

USA:

Gennemførelse og optag

Universiteterne kritiseres ofte for sine lave gennemførelsesprocenter, og der henvises til udenlandske elite-universiteter.

Harvard – som har en privat milliard-fond i ryggen - havde i 2002 en gennemførelsesprocent på 98. Man optog kun 11 pct. af ansøgerne. Og i en kvalitetsvurdering (peer-assessment) scorer universitetet 4,9 på en 5,0-skala!

I bunden ligger bl.a. University of Oregon med en gennemførelse på 58 pct. på baggrund af en optagelsesprocent på 86. De scorer 3.3 på peer-assessment.

(Kilde: *US News & World report 2004: Americas Best Colleges*)

mer ind og dermed for mange, som ikke er kvalificerede eller motiverede.. Hver 7. lærer (15 pct.) mener således at de studerende har dårlige evner til at tilegne sig nyt stof. Og næsten halvdelen (46 pct.) oplever, at de studerende inden for de seneste fem år er blevet lidt mindre selvstændige.

Kun hver femte lærer oplever udisciplinerede studerende

Den gennemsnitlige danske universitetsstuderende er ikke engageret nok i sit studie. Han eller hun bruger mere energi på erhvervsarbejde, som resulterer i mindre engagerede studerende, oplever hver tredje universitetslærer.

Og hver fjerde universitetslærer oplever, at studerende prioriterer studiet lavt i forhold til rejser og andre fritidsaktiviteter.

Men undersøgelsen fremfører dog – i modsætning til de negative oplevelser af erhvervsarbejdet – også positive bedømmelser af de studerende. På et område, hvor der ikke er mødepligt, kan det fortolkes som positivt, at 'kun' hver femte lærer mener, at mødedisciplinen er dårlig, at de studerende ikke kommer til tiden eller at de ikke afleverer opgaver og specialer til tiden.

Og lærerne bakker op på et punkt, hvor det danske system plejer at rose sig selv: Næsten alle oplever, at de studerendes evner til at samarbejde med hinanden er gode eller meget gode.

jo

Rektors skjulte fryns

Rektor Pallesen 'glemte' at undersøge lovligheden i den fri bil. Bilen viste sig at stride mod de statslige honorarregler. Men den strider måske også mod selskabslovgivningens regler for bestyrelser.

Det skal Erhvervs- og Selskabsstyrelsen nu tage stilling til

Rektor Pallesens fri bil var *fusk*, konstrueret af rektor Lars Pallesen og med bestyrelsesformand Mogens Bundgaard-Nielsen billigelse. Ordningen blev simpelthen konstrueret for at omgå Undervisningsministeriets forbud mod en bilordning i DTU-regi.

IPU-ordningen blev skruet sammen i største hemmelighed. Hverken DTUs menige bestyrelsesmedlemmer eller DTUs lønkontor kendte nemlig til aftalen. I det lys var bilordningen således en *skjult fryns*, som Bundgaard-Nielsen bevilgede oveni Pallesens ordinære millionløn.

Både rektor Pallesen og bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen fremstår i *et blakket lys*, da de på flere måder gik ud over deres bemyndigelser: Hvordan kunne de i det hele taget *finde på* at konstruere en bilordning, når de en gang havde fået nej fra en tilsynsmyndighed - og de undlod tilmed at undersøge legaliteten, lyder det vantro spørgsmål fra flere jurister, som FORSKERforum har talt med.

Prøves i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Sagen handler om, at rektor Pallesen fik et DTU-selskab (IPU) til at købe hans brugte luksusbil og derefter stillede den til hans disposition. Der var imidlertid ulovligt, idet rektor ikke kan modtage honorar, fordi IPU-bestyrelsesposten var en del af rektors almindelige arbejdsforpligtigelser, konstaterede Videnskabsministeriet uden at ryste på hånden.

På DTU beklagede ledelsen "*fejltolkningen*". Og det stiller Videnskabsministeriet sig nu tilfreds med. Ministeriet har godtaget Pallesens og Bundgaard-Nielsen beklagelse og har markeret, at man ikke har "*planer om nye tiltag*". Sagen

får ingen tjenstlige eller forvaltningsmæssige konsekvenser.

Men sagen lander nu til vurdering i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. IPU's bestyrelse, Pallesen og Bundgaard-Nielsen har nemlig på flere måder åbenlyst forbrudt sig mod selskabslovgivningen, vurderer flere erhvervsjurister. FORSKERforum har derfor indbragt IPU-selskabets *uregelmæssigheder* for Styrelsen.

Videnskabsministeriet bærer over med 'glemsomhed'

Da bestyrelsesformanden forhandlede løn med rektor Pallesen i 2001 indgik de angiveligt en aftale om, at Pallesen skulle have fri bil som del af sin løn. Men da Undervisningsministeriet i 2001 sagde nej til en bilordning, var de kreative og omgik forbuddet via et DTU-tilknyttet selskab (IPU) i 2002.

Rektor "glemte" imidlertid at undersøge, om ordningen var lovlig. Og bestyrelsesformanden "glemte" at underrette sin bestyrelse om IPU-bilen og at bilordningen i øvrigt overskred hans lønmandat (bestyrelsen havde fastlagt en mio. kr. som lønniveauet). Og så glemte 'glemte' rektor at underrette DTUs administration om bilordningen, så denne indgik ikke i Pallesens personalesag.

Men Videnskabsministeriet har "ikke planer om yderligere tiltag" overfor denne kæde af glemsomheder.

DTUs bestyrelse kendte ikke det skjulte fryns

DTUs bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen har givet bestyrelsen en mundtlig redegørelse for sagen, og referatet fortæller lakonisk: "**Formanden redegjorde for forløbet af den i pressen omhandlede sag om Rektors bilordning, og**

beklagede fejlfortolkningen af de statslige honorarregler. Bestyrelsen tog til efterretning" (det offentlige beslutningsreferat af møde 10. september).

FORSKERforum har ikke kunnet få aktindsigt i selve redegørelsen, men det fremgår fra anden side, at *kernen* i udrædningen er, at bilordningen var del af Pallesens samlede løn, og at bilordningen var "godkendt" af DTUs bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen.

De menige DTU-bestyrelsesmedlemmer havde imidlertid aldrig hørt om Rektors fryns, og de havde heller ikke godkendt, at bilordningen i praksis hævdede Rektors løn med 100.-200.000 kr. årligt.

Men Videnskabsministeriet har "ikke planer om yderligere tiltag" overfor Bundgaard-Nielsen overskridelse af sit mandat. FORSKERforum har derfor spurgt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, hvordan Bundgaard-Nielsen overhovedet kunne "godkende" en bil-ordning i et selskab, som burde være uafhængigt af DTU.

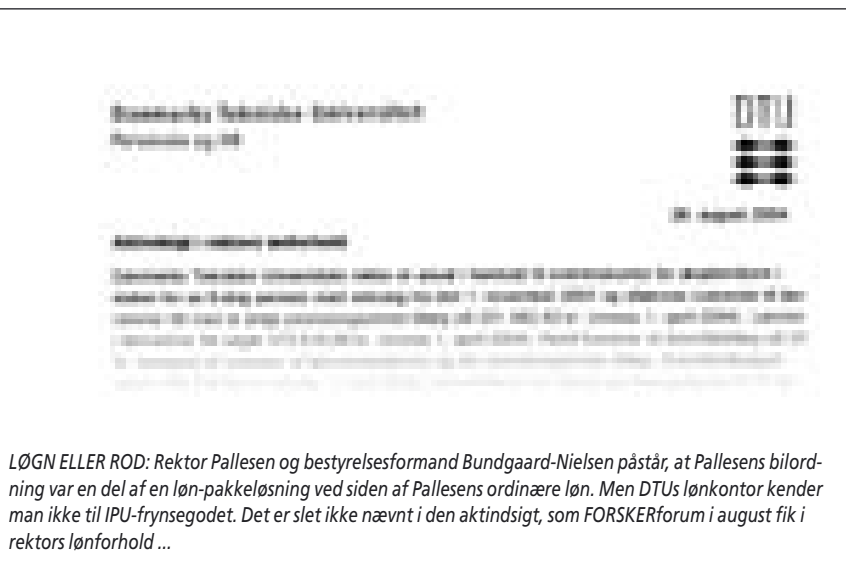
Ulovlig sammenkædning af DTU og IPU

IPU er en erhvervsdrivende fond stiftet på privatretsligt grundlag og skal ifølge selskabslovgivningen være helt uafhængig af stifteren, DTU. På trods af, at der således skulle være vandtætte skotter mellem DTU og IPU, så forklarer DTU-ledelsen i dag, at Pallesens løn blev *sammensat*, så den bestod af en ordinær millionløn fra DTU og en IPU-bilordning (DTUs hjemmesidenyheder d. 30.8.). Og det blev angiveligt *godkendt* af DTUs bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen.

Arrangementets lovlighed afprøves nu i Selskabsstyrelsen. Ifølge selskabsjuraen er det nemlig i strid med selskabslovgivningen, når Pallesens løn på DTU sammenblandes med et IPU-arrangement. Hermed er IPU nemlig ikke reelt uafhængig af den stiftende institution, DTU.

Ikke bare IPU's bestyrelsesformand Pallesen kan se frem til en påtale. Men også DTUs bestyrelsesformand, Bundgaard-Nielsen, deltog aktivt i at *mudre* tingene sammen. Han blandede sig dermed i noget, han ikke havde vedtægtsmæssig bemyndigelse til. Og det undrer erhvervsjuristerne, hvordan en *rutineret bestyrelsesrotte* som Bundgaard-Nielsen kan have godkendt arrangementet. Han burde vide, at det stred mod selskabslovgivningen.

Men også IPU's **bestyrelse og administrationschef** kan få røde ører. Idet IPU-bestyrelsesformand Pallesen nemlig var

LØGN ELLER ROD: Rektor Pallesen og bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen påstår, at Pallesens bilordning var en del af en løn-pakkeløsning ved siden af Pallesens ordinære løn. Men DTUs lønkontor kender man ikke til IPU-frynsegodet. Det er slet ikke nævnt i den aktindsigt, som FORSKERforum i august fik i rektors lønforhold ...

inhabil ved beslutningen af bilordningen og derfor er inhabil i sagen vedrørende sit eget honorar, konstaterer Videnskabsministeriet, så det er andre, der kan drages til ansvar for forsømmelighed da legaliteten i bilordningen slet ikke blev undersøgt.

IPUs bestyrelsesmedlemmer under pres

Hverken Bundgaard-Nielsen eller Rektor kunne beslutte bilordningen. Det skulle IPU's bestyrelse. Og Rektors problem var her, at IPU hermed skulle bryde med traditionen for ulønnet bestyrelsesarbejde. Han skulle som IPU-bestyrelsesformand overtale bestyrelsen, og det var ikke ukompliceret. Nogle bestyrelsesmedlemmer havde tidligere markeret principiel modstand mod lønnet bestyrelsesarbejde i IPU.

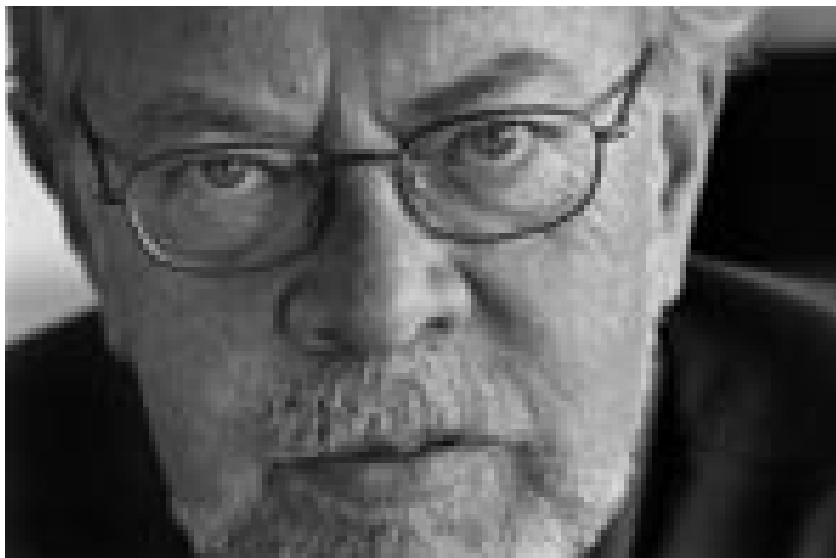
Men de menige bestyrelsesmedlemmer blev udsat for pres og da de er Pallesens underordnede på DTU – rektor har *instruktionsbeføjelser* over dem i det daglige - så lykkedes det Rektor at overtale skeptikerne. Rektor havde lavet sit forarbejde, han erklærede sig inhabil under selve behandlingen i bestyrelsen og for bestyrelsen blev beslutningen således en ekspeditionssag.

I strid med selskabslovgivningen?

De menige bestyrelsesmedlemmer fik dog ikke at vide, at ordningen var del i en løn-pakkelse med DTU. Ingen turde heller spørge til legaliteten i ordningen. Bestyrelsen fastlagde heller ikke et udgiftsniveau. Og endelig var der heller ingen, som turde kræve af årsregnskabet, at det klart fremgik, hvad bilen egentlig kostede IPU.

FORSKERforum har spurgt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, om bestyrelsens ageren er i overensstemmelse med selskabslovgivningen,

- når Pallesens IPU-bil kædes sammen med hans ordinære millionløn,
- når IPU-bestyrelsens menige medlemmer ikke kan agere uafhængigt i kraft af, at bestyrelsesformand Pallesen er deres overordnede
- når bilordningen ikke var begrundet i et egentlig kørselsbehov i selskabets tjeneste,
- når bestyrelsen ikke besluttede et udgiftsniveau og
- når biludgifterne ikke klart fremgik af årsregnskabet, men var skjult under flere udgiftsposter.

"Jeg finder denne sag latterlig lille", sagde DTUs bestyrelsesformand til Ekstra Bladet. Men hvordan en rutineret bestyrelsesrotte som Mogens Bundgaard-Nielsen kan have godkendt et bilarrangement, som åbenbart stred mod reglerne for honorering af offentligt ansatte, men også mod selskabslovgivningen, spørger vantro jurister i dag

DTUs lønkontor kendte ikke til bilen

Pallesen og Bundgaard-Nielsen påstår, at IPU-bilordningen var en del af en løn-pakkelse med DTU.

Men DTUs lønkontor kender ikke til IPU-frynsegodet. Da FORSKERforum i august fik aktindsigt i rektors lønforhold, indgik luksusbilen *ikke* som en del lønnen. Lønkontoret opregnede, at rektors løn, løntillæg samt resultatløn ligger i intervallet 976.000-1.144.000 kr. Bilordningen kendte administrationen ikke til; den indgik således ikke i rektors personalesag.

Påstanden om, at Pallesens løn var sammensat i to dele modsiges også af, at en sammenkædning var usandsynlig, idet Pallesens ordinære løn blev forhandlet i 2001 og bilordningen først blev forhandlet året efter (2002).

Bundgaard-Nielsen: Latterlig lille sag

I dagspressen har parterne forsøgt at bagatellisere sagen:

Bestyrelsesformand **Bundgaard-Nielsen**: *"Jeg finder denne sag latterlig lille. Der er jo masser af offentlige ledere, der har firmabil. Som direktør for Storebæltsforbindelsen fik jeg selv stillet en til disposition"* (Ekstra Bladet 1. sept.)

Og på trods af, at Videnskabsministeriet fastslog at **rektor Pallesen** igennem sin løn er betalt for at være IPU-bestyrelsesformand, så mener han sig stadig berettiget til betaling for bestyrelsesposten: *"Jeg bruger ca. 100 timer på en sådan post. Det svarer til 150.000-200.000 kr. årligt i det private erhvervsliv, så jeg mener ikke, jeg forlanger for meget"* (JP 8. sept.).

Men bagatellisering lukker ikke sagen. Hvis der dukker misvisende oplysninger op fx i forhold til bestyrelsesformandens redegørelse eller til selskabslovgivningen, så står sagen anderledes, siger et anonymt bestyrelsesmedlem til FORSKERforum:

"Vi har fået en redegørelse, som jeg går ud fra er korrekt. Hvis det viser sig, at den er ukorrekt, foreligger der en ny situation".

SF'er: DTU-ledelsens egen sandkasse

SF'eren **Morten Homann** har stillet en lang række Folketings-spørgsmål til bilsagen:

"Principielt er det jo fuldstændig urimeligt, at forskningsmidler skal gå til ulovlige frynsegoder. IPU og dermed DTU har brugt flere hundrede tusinder kroner, som egentlig skulle være brugt på forskning", siger han. "Og det kan da godt være, at DTUs bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen finder denne sag 'latterlig lille'. Den udtalelse er på mange måder sigende, når en bestyrelsesformand kan bruge det ordvalg om en ulovlighed. Det er nemlig en stor sag, når der sker misbrug af offentlige midler".

Homann kritiserer, at Videnskabsministeriet nøjes med at godtage DTU-ledelsens beklagelser:

"Jeg vil til bunds i den sag. Ministeriet har kendt Pallesens honorar ulovligt, men de går ikke videre i sagen. Hermed gives universitetsledelser vidt spillerum. Ministeriet accepterer, at det er helt i orden, at ledelsen bare *fifler* en kreativ IPU-ordning igennem, efter at Undervisningsministeriet først sagde nej til en ordning i DTU-regi. Og det er åbenbart ikke særlig alvorligt i Videnskabsministerens øjne, at DTU-ledelsen udviser så svigtende dømmekraft".

Bil-sagen er et eksempel på det farlige i den nye universitetslov:

"Bil-sagen fortæller noget om, hvad der er muligt i den nye struktur og ikke mindst om, hvordan nye ledelser opfører sig enevældigt. Sagen bærer jo præg af, at ledelsen opfatter DTU som deres egen sandkasse, der skal køres efter liberale normer som i en privat erhvervs virksomhed ...", slutter SF'eren.

jo

Opbakning til Højteknologifond

Høringsrunde viste stor opbakning til fonden fra erhvervslivet og fagbevægelsen, som mere eller mindre åbent forventer, at fonden bliver industristøtte. Nogle erklærer ligeud, at fonden bør være (innovations-) støtte rettet mod de små og mellemstore virksomheder

Høringsrunden om Højteknologifonden fortæller om en massiv opbakning bag regeringens højtprofilerede plan. Videnskabsministerens pressemeddelelse var især glad for fagbevægelsens ubetingede opbakning, dvs. fra LO, HK, CO-industri og Dansk Metal.

Sander brugte fagbevægelsens opbakning til at aflevere en stikpille til Socialdemokraterne, der er lukne over for idéen, fordi partiet er usikre på finansieringsmetode (salg af statsaktiver som Københavns Lufthavn m.fl.) og fordi regeringen har indgået en taktisk aftale med Dansk Folkeparti om sagen: ”Jeg er på regeringens vegne glad for den massive opbakning til den nye højteknologifond. Forhåbentlig vil den enslydende og meget stærke opbakning fra fagbevægelsen også rokke ved Socialdemokratiets hidtidige modstand”, sagde **Helge Sander**.

Høringsrunden viste bred opbakning til fonden fra mange forskellige interessenter. Der var stort set kun en kritisk melding fra AC og en negativ fra Dansk Magisterforening, der mente, at pengene var bedre brugt på forskningsrådene. Den brede opbakning stammer først og fremmest fra en positiv holdning til, at forskningssektoren tilføres *et supplement*, dvs. ekstra ressourcer, passende eksemplificeret ved KUs høringssvar:

”Københavns Universitet er begejstret ved udsigten til den saltvandsindsprøjtning, der via den højteknologiske fond vil komme til dansk forskning og erhvervsliv”.

Svært at argumentere imod

Men de positive meldinger skyldes også, at fonden er konstrueret, så den kan behandles som et selvstændigt og isoleret initiativ, som det er svært at være imod, hvis det ses ud fra en erhvervspolitisk vinkel.

De stort set entydigt positive høringssvar skyldes dog også, at høringssparterne ikke blev bedt om at udtale sig om (forskningspolitikkens) helhed: at den betydelige oprettelse af en ny cigarkasse, at den ensidige strategiske satsning fastfryser universitetsforskningens frie basismidler på det samme niveau, at satsningen udelukkende retter sig mod de hårde fagområder (naturvidenskab, teknisk videnskab og sundhedsvidenskab) og ikke mod de bløde (humaniora og samfundsvidenskab). Der er dog enkelte parter, som afstår fra nærmere kommentarer, fordi det forudsætter ”en egentlig operationalisering”, eksempelvis bestemmelserne om udpegning af satsninger og uddelingspolitik, som for eksempel **Handelshøjskolen i Kbh.** anfører.

De fleste høringssparter så da heller ikke oprettelse af fonden som en prioritering, der har omkostninger på andre områder. Og Sander kunne dermed med nogen ret tolke høringssvarene som en opbakning til en endnu større strategiske indsats: ”De mange roser til fonden fra universiteter, sektorforskning, forskningsråd, erhvervsliv og fagbevægelse mv. er meget opmuntrende. Bemærkningerne går faktisk mere på, om vi skal placere flere midler, langt hurtigere i fonden”, hed det i pressemeddelelsen.

Fagbevægelsen bakker op

”Fonden vil give dansk erhvervsliv og forskning et solidt skub fremad, og den massive opbakning, som høringssvarene dokumenterer, vil være med til at sikre grundlaget for de langsigtede investeringer i fortsat dansk velstand, velfærd og beskæftigelse”, udtalte Sander i sin pressemeddelelse.

Og netop nytteperspektivet og udsigten til flere arbejdspladser og mere beskæftigelse var det overskyggende hensyn i fagbevægelsens høringssvar. LO ser fonden som ”et udmærket supplement til de ordinære bevillinger til forskning og universiteter”. Og industriarbejderne i **CO-industri** og **Dansk Metal** siger bemærkelsesværdigt det samme med et lidt andet ordvalg, ”et glimrende supplement til de ordinære basisbevillinger til universiteterne”.

CO-industri anbefaler, at fondens støtteområder fastlægges efter en analyse af dansk erhvervslivs styrkepositioner, så investeringer sker på felter, hvor der er en tilstrækkelig stor og kompetent erhvervsbasis at spille sammen med. Og erhvervs-hensynet frem for forskningen kommer helt klart, når CO-industri vil have at bestyrelsen i højere grad skal repræsentere erhvervs- end forskningsinteresser – og især ”underskoven” (små og mellemstore virksomheder) frem for ”flagskibene” i industrien.

Støtte til de små og mellemstore virksomheder

Den danske erhvervsstruktur er præget af (for) mange små og mellemstore virksomheder, i modsætning til for eksempel Sverige og Finland der har en del store industrier, som er lokomotiver i forskning og innovationsindsatsen. Og den danske strukturs store problem er – som erhvervsjuruen Jan Leschly klart har sagt det – at 97 pct. af disse frejdt fortæller, at de ikke har planer om at sats særligt på forskning og innovation.

Når de små og mellemstore ikke har særlige indsats på programmet, bliver

det en offentlig opgave, mener en del af høringssparterne tilsyneladende. Især indflydelsesrige interesseorganisationer anbefaler nemlig, at det ikke bare skal være sværvægte eller den højteknologiske industri, som skal støttes via fonden. Blandt interesse-organisationerne findes CO-industri, Dansk Byggeri, Dansk Metal, HK m.fl.

LO betoner en indsats for de små og mellemstore ”og en styrket beskæftigelse – den erhvervsmæssige relevans bør rumme styrkelse af både værdiskabelse og beskæftigelse, ligesom brugerdriven innovation bør indgå som støtteområde”.

Arbejdsgiverne i **Dansk Industri** – der vil have ind som et lovkrav, at der altid skal deltage private virksomheder i de fondsstøttede projekter – lægger vægt på, at fondens midler fordeles ud fra kvalitet og erhvervsrelevans som de afgørende kriterier – frem for virksomhedsstørrelse. Men fondens sekretariat skal dog have en særlig ”opsøgende rolle” i forhold til de små og mellemstore.

Hvordan dilemmaet i, at de små og mellemstore ikke forsker, men alligevel skal have penge fra fonden løses, er der ingen meldinger på. Nogle er dog også skeptiske overfor satsningen på de små og mellemstore. **Fødevarerindustrien** – som er præget af storindustrier – mener således ikke, at de små og mellemstore skal tilgodeses i særlig grad. Og ikke overraskende mener fødevarer-interessen, at denne skal repræsenteres i fondens bestyrelse, sammen med repræsentanter fra andre strategiske områder, som regeringen vil støtte. Også **ITEK** – brancheorganisationen for IT-branchen – skeptisk over for bevillingskriterier, der prioriterer små og mellemstore blot på grundlag af størrelsen og ikke efter faglige kriterier.

Innovation mere end forskning

Lovudkastet lægger op til, at bevillinger skal tildeles ud fra erhvervsrelevans og faglig kvalitet. Den normale forskningsstatistiske terminologi hedder ”forskning, innovation og udvikling”. Mens forskning i en klassisk (universitets-) forståelse ikke er forbundet med egentlige nytteovervejelser, så er erhvervslivets begreber mere flydende. Her vil man hellere bruge udtrykket ”*forskning og innovation*”, hvor det sidste forbindes med (industriel) produktforbedring. Men **Det Frie Forskningsråd** har dog noteret, at forslaget har slettet ”udvikling”, fordi det er en investering, som virksomhederne selv må gøre.

Høringssvarene afslører dog stor uenighed i erhvervslivet om, hvad der skal støttes. Den forskningstunge

storindustri vil gerne have grundforskning, mens småindustrien gerne vil have produktorienteret aktivitet. Nogle høringssparter udtrykker uhammet, at fondens aktiviteter i højere grad skal være industristøtte end forskning. **CO-industri** anbefaler således, at fonden i højere grad skal betone de små og mellemstore virksomheders interesser – og det er netop disse, som i meget lille grad forsker. De giver sig i bedste fald af med ”innovation”, og derfor vil CO-industri også have, at fondens aktiviteter ikke bare skal være forskning, men ”hjemtagning, formidling, nyttiggørelse og spredning af viden”. **Håndværksrådet** – der repræsenterer små virksomheder – er tilfreds med, at fonden skal lægge lige så stor vægt på innovation og udvikling som på forskning, og ønsker at disse interesser repræsenteres i bestyrelsen. Og rådet er glad for, at satsningerne skal have en bred og åbenbar erhvervsmæssig interesse for en væsentlig del af erhvervslevet. Vindmølleindustrien betoner, at den højteknologiske satsning bør ske på virksomhedernes præmisser.

Handelshøjskolen i Århus og servicefagenes arbejdsgivere i **Dansk Handel og Service** advarer mod ensidig prioritering af ”højteknologi”, da netop service-erhvervene modsat landbrug og industri er i vækst både hvad angår produktion, eksport og beskæftigelse. HH-Århus foreslår ligefrem ”innovation” som et fjerde satsningsområde, der skal supplere IKT, bio- og nano-teknologi.

Landbrugsrådet bemærker dog, at grundforskningssatsninger ikke automatisk bør udelukkes, ”hvis de med tiden kan kombineres med erhvervsrettede satsninger”.

Og Det frie Forskningsråd peger omvendt direkte på risikoen for, at innovationsdelen får hovedvægten. Man vil have ændret formålsparagraffen, så vægten lægges på ”forskning og innovation i international topklasse, hvorimod midler til udviklingsaktiviteter bør overlades til private virksomheder”.

Ny cigarkasse

Enkelte parter undrer sig over, at Højteknologifonden oprettes som en ny ”cigarkasse” efter at regeringen ellers havde erklæret, at man ville sanere i råd og nævn.

En del svar peger på, at fonden burde have været placeret under det nyoprettede strategiske forskningsråd. Det fremføres af Landbrugsrådet, Danmark JordbrugsForskning, ATV (Akademiet for de Tekniske Videnskaber), nogle af forskningsrådene m.fl.

Videnskabsministeren på det såkaldte forskningstopmøde i august, hvor Højteknologifonden blev præsenteret

Udpegnings af bestyrelsen

Bestyrelsen skal bestå af ni medlemmer, heraf seks fra det private erhvervsliv og tre fra den offentlige forskning. Samtlige skal udpeges i deres personlige egenskab af videnskabsministeren. Udpegnings af satsningsområder skal gøres af bestyrelsen, og mange melder sig som interessenter. Brancher vil gerne repræsenteres og institutioner vil gerne have lov til at indstille repræsentanter. Og forskningssystemet peger på, at nogle i bestyrelsen skal være forskningssagkyndige.

Det Frie Forskningsråd gør opmærksom på, at det er uhensigtsmæssigt, at bestyrelsen alene sker uden en forudgående indstilling til videnskabsministeren. Og det kan sikres gennem åbenhed om indstillingerne, ”hvor ministeren udpeger bestyrelsen efter indstilling fra en bredere kreds af erhvervsorganisationer samt fra det forskningsrådgivende system.”

Det Frie råd peger på, at der kan opstå betydelige habilitetsproblemer, når fonden selv skal udpege strategiske satsninger og beslægtede industrier er repræsenteret i bestyrelsen. Derfor bør de offentligretlige principper følges, hedder det lakonisk.

Problemet med medfinansiering

De kritiske røster er delvis principielle.

Rektorkollegiet lægger afgørende vægt på, at fondens etablering ikke medfører reduktion af basismidler til forskning, herunder til grundforskning

Aalborg Universitet savner en definition af begrebet ”højteknologi” og hæfter sig ved, at fonden mere fokuserer snævert på teknik frem for teknologi. I forlængelse heraf råder AaU til, at mindst et medlem af fondens bestyrelse skal have en humanistisk og/eller samfundsvidenskabelig baggrund.

Også krav om samfinansiering vækker bekymring. **SEDIRK** – sektorforskningens direktorkollegium – vil have præciseret, hvordan der konkret kan stilles krav om ”indlejring”, fordi dette ofte snævert forbindes med ”prioritering af innovation og produktion”. Sektorforskningsinstitutioner som **RISØ** og **GEUS** peger på, at

sektorforskningens finansielle situation er så dårlig, at man ikke kan udstede garantier for fremtidig indlejring og egenfinansiering.

KVL hæfter sig ved, at forslaget stiller betingelser om medfinansiering og indlejring for at kunne få støtte. Dette vil gøre indhug i universiteternes basismidler til forskning, hvorfor KVL foreslår, at fonden også skal kunne støtte projekter 100 procent.

Og **Grundforskningsfonden** – som har oplevet store problemer med indlejring og medfinansiering – mener, at offentlige forskningsinstitutioner har svært ved at medfinansiere. Og så foreslår man i øvrigt (som i Irland) en minimumsgrænse på 20 procents medfinansiering fra deltagende virksomheder.

jø

Og DTU satser på små firmaer

DTU skal satse på at levere forskningsresultater til små og mellemstore virksomheder:

”Traditionelt har vi kigget mest i retning af de store virksomheder, men det vil vi ikke længere. Vi vil også satse på øget samarbejde med små og mellemstore virksomheder, der ikke selv har råd til at have en forskningsafdeling, men som alligevel har brug for resultaterne for at klare sig”, udtaler rektor Lars Pallesen til INGENIØREN.

DTU retter sig hermed ind efter regeringens *strategiske målretning* mod erhvervslivets interesser og især mod den danske strukturvagthed med mange de små og mellemstore virksomheder med lille forskningsindsats.

jø

Kodeks om sam-finansiering

Der er interesseudsættninger, når universiteter og industrien sam-finansierer forskningsprojekter. Derfor har Rektorkollegiet og industrien nu udsendt et kodeks med retningslinier

Universiteterne og erhvervslivet har nu udarbejdet en fælles kodeks for samfinansiering af forskning. Og for universiteterne indebærer det faldgruber:

”Der er ingen grund til at lægge skjul på, at der kan være interesseudsættninger mellem universiteter og en erhvervsvirksomhed. Universiteterne vil især være på vagt over for at indgå kontrakter, der låser os i vores frihedsgrader. Vi vil ikke binde os i et langt tidsrum eller fagligt til et felt eller en bestemt virksomhed. Omvendt vil det være i bestemte firmaers interesse at få så stor eksklusivitet – fortrinsret – som muligt”.

Det sagde SDU-rector **Jens Oddershede** – der også er næstformand i Rektorkollegiet – da kollegiet og Dansk Industri i fællesskab afholdt en velbesøgt konference, hvor der blev præsenteret en rapport med kodeks for, hvordan samarbejder *ideelt set* bør etableres.

Rapporten – der er resultatet af en fælles arbejdsgruppe – angiver nogle retningslinier for, hvordan kontraktforhold udformes, hvordan man fastlægger ophavsret (*Intellectual Property Rights*) og fordeling af evt. betaling herfor, konkurrenceklausuler m.m.

Anbefaling: Gå efter kernekompetencer og ikke efter pengene

Rapporten siger principielt, at universitetet ikke skal søge samarbejde for enhver pris. Man skal gøre det, fordi det berører stedets kernekompetencer. Samarbejdet bliver ”*smidigt*”, hvis begge parter undlader at definere deres kernekompetencer for bredt, hedder det.

”Vi på universiteterne må nok erkende, at vi har været for dårlige til at sige nej til tilbud fra eksterne parter, som ville samfinansiere projekter. Universiteterne har været meget sultne”, siger SDU-rector Jens Oddershede. ”Men det er mit indtryk, at universiteterne er blevet meget bedre til at prioritere indsatserne. Det kan simpelthen være af økonomiske årsager: At vi ikke kan det hele. Hvis det ikke hører til vores kernekompetencer eller indsatsområder, så går vi ikke ind i de forpligtelser, som hører til en samfinansiering”.

Binding af basismidler

Oddershede er meget opmærksom på, at universitetet binder basismidler, når man indgår i et samfinansieret projekt. Når man prioriterer et fagligt område, smitter det af på hele fagligheden og man nedprioriterer noget andet.

”Og jeg vil da ikke afvise, at samfinansiering med erhvervslivet kan være med til at føre fagligheden på et univer-

sitetsinstitut i en bestemt retning, men det er vigtigt at understrege, at dette jo sker, fordi universitetet prioriterer, at netop denne satsning er en god ide. Det er noget, man gør med åbne øjne”.

Universiteterne opfører dog ikke udgifterne til de samfinansierede projekter som en særlig udgiftspost. Udgifterne indgår i den almindelige basisvirksomhed. Men Oddershede mener ikke, at det er et problem, at man ikke kan skille ud, hvor mange af et instituts basismidler der faktisk bruges på samfinansiering:

”Det er vanskeligt at udskille. Og ganske vist binder vi basismidler i samfinansieringen, men vi indgår kun i det efter en prioritering af vores samlede virksomhed, og derfor kan samfinansieringen opfattes som en del af vores almindelige virksomhed, som heller ikke behøver at skilles ud”.

Har universiteter nogensinde sagt nej til eksterne penge?

Rektorkollegiet skønner, at erhvervslivets andel i samarbejdsprojekter af enhver karakter er på ca. 200 mio. kr. Universiteternes andel er skønmæssigt det samme beløb.

”Det er jo relativt små beløb, sammenlignet med, at det offentlige totale forskningsudgifter er på ca. 10.000 mio. kr.”, konstaterer Oddershede.

Ekstern finansiering eller samfinansiering er i stigende grad blevet en nødvendighed for universiteterne. *Men har man nogensinde hørt om et universitet, som har sagt nej til eksterne forskningspenge?*

”Eksemplerne er ikke mange, men jeg kender da konkret til enkelte tilfælde, hvor universitetet har sagt nej til tilbud om sam-finansiering fra en erhvervsvirksomhed. Det kunne skyldes, at det lå udenfor universitetets kernekompetencer, at man ikke troede på, at man kunne løse opgaven, at betalingen var for lille, eller at man ikke ville samarbejde med det konkrete firma el.lign.”.

Regler for offentliggørelse

Forskningsresultater vil af erhvervsvirksomheder blive opfattet som forretningshemmeligheder. Der kan derfor opstå konflikt om, hvornår forskningsresultater må offentliggøres. Sådant var det for eksempel i den såkaldte Dandy-sag, hvor Dandy prøvede at blokere eller forsinke offentliggørelse af ufordelagtige resultater.

Rapporten anbefaler, at man søger at løse mulige interessekonflikter gennem kontraktlig aftale.

Den normale procedure er, at universitetsansatte påtager sig tavshedspligt mht.

virksomhedshemmeligheder. Men ellers er grundreglen, at når offentlige midler er involveret i et forskningsprojekt, så skal der finde en offentliggørelse sted, uanset hvad det endelige resultat er. Forskerne har dog tavshedspligt overfor den indsigt i forskningsviden, som eksklusivt er skabt tidligere i det samarbejdende firma.

Offentliggørelse kan dog fraviges, hvis resultatet er af væsentlig økonomisk betydning for en given virksomhed. Her benytter rapporten sig af en gummiformulering, hvori hemmeligholdelse må ske ”på baggrund af en konkret vurdering af hemmeligholdelsens nødvendighed og hensigtsmæssighed” uden at det nærmere uddybes, hvad det betyder.

Rapporten anfører dog, at evt. beslutninger om hemmeligholdelse og eksklusivitet kan skabe protester fra firmaer i samme branche, der vil klage over konkurrenceforvridning el.lign.

Ikke konkurrenceforvridning

Universiteterne må ikke være konkurrenceforvridende. Universitetet skal være opmærksom på, at man ikke må afgive sine rettigheder gennem en eksklusiv kontrakt med et enkelt firma, gennem konkurrenceklausuler eller lignende, der afskærer universitetet fra at indgå aftaler med andre firmaer eller parter.

”Universitetet får offentlige bevillinger og skal bidrage til en almen vidensopbygning til brug for alle. Det betyder, at når universitetet indgår kontrakter med en ekstern part skal det ske under hensyn til de almindelige regler om statsstøtte og konkurrence. Eksklusive aftaler må ikke skade universitetets muligheder for at indgå andre aftaler, så derfor er det vigtigt, at kontrakter er tidsbegrænsede. Man må ikke medvirke til konkurrenceforvridning, til indirekte ulovlig statsstøtte eller til at give bestemte firmaer fortrinsstilling”, siger Oddershede.

Hvis universiteter undtagelsesvist accepterer begrænsninger i friheden til at samarbejde eller sprede viden, så skal det være *økonomisk og forskningsstrategisk velbegrundet*, hedder det i rapporten. Det er åbenbart *til forhandling*, for formuleringen uddybes ikke.

jØ

Rapport: Kontakter, kontrakter og kodes – forskningssamarbejde mellem universiteter og virksomheder (DI/ Rektorkollegiet, 14. september)

DTU: Erhvervslivet får førsteret til ph.d.-stipendier

En særpulje stipendier uddeles udenom de traditionelle kvalitetskriterier. En ansøger med erhvervspenge i ryggen kan komme ind på et 9-tal, mens en ansøger med et 11-tal så kan få et afslag

”Du kan ikke købe et ph.d.-stipendium på DTU. Det kan du ikke”, siger forskningsdekan Kristian Stubkjær som kommentar til, at DTU er i gang med at indføre nye kriterier for uddeling af ph.d.-stipendier.

Normalt disponerer DTU over en pulje pr. halvår på 25-30 ph.d.-stipendier, som hidtil er blevet fordelt efter kvalitetsbedømmelse i programudvalg. I fremtiden reduceres denne hovedpuljen med ca. 5 stipendier, der forhåndsreserveres en særpulje for ansøgere via forskerskolerne.

DTU retter sig hermed ind efter regeringens *strategiske målretning* mod erhvervslivets interesser. Særpuljen er af født af de betingelser, som Forskeruddannelsesrådet stiller, forklarer Stubkjær.

Karakteren ikke afgørende

Rådet er initiativtager og disse stipendier er typisk finansieret med 1/3 fra FUR, 1/3 fra en deltagende virksomhed og 1/3 fra universitetet. Erhvervsvirksomheder får hermed en direkte indflydelse på udvælgelse af stipendiater, samtidig med at universitetet skal medfinansiere.

Ansøgere til særpuljen går først gennem forskerskolerne vurdering, og derefter gennem DTU's procedure:

”Men ansøgerne skal opfylde universitetets kvalitetskriterier og går ikke udenom en kvalitetsbedømmelse. Hvis programudvalgene ikke kan sige god for ansøgerens kvalifikationer, får ansøgeren ikke stipendium”, understreger forskningsdekanen Kristian Stubkjær, som er den der disponerer over stipendiernes uddeling (efter vejledning Ph.D.-studienævnet på DTU).

Dekanen medgiver, at kriterierne for den nye pulje i praksis betyder, at ansøgere, der opfylder minimumskriterierne fx karakteren 9 og har penge bag ansøgningen, kan overhale ansøgere til de traditionelle stipendier, der er bedømt til karakteren 11.

”Men en ansøger, der opfylder DTUs minimumskriterier, er jo stadig en ansøger af høj kvalitet. Min erfaring er, at ph.d.-studerende med karakteren 9-10 er ganske kreative. Den nye pulje betyder, at ansøgerne vurderes gennem forskellige kriterier, idet vi på DTU er ved at justere på vægtningen af vore bedømmelseskriterier generelt”

Flere kriterier

”Vi har nok tidligere kørt efter eksamens-karakter som det afgørende kriterium – nu anvender vi tre hovedkriterier:

- Kandidatens kvalifikationer, herunder eksamenskarakterer og eventuelle forsker- og erhvervs erfaringer
- at projektet er relevant, herunder fx erhvervslivets interesse og institutternes strategiske fornyelser
- vejlederens kvalifikationer.

Forskningsdekanen siger, at disse kriterier fremover gælder for alle stipendier, hvor relevanskriteriet dog i højere grad inddrages for særpuljen. De nye kriterier er kommunikeret ud til alle bl.a. ved et et bedømmelsesark, som programudvalgene benytter (se DTU's hjemmeside).

Om puljen der fordeles til forskerskolerne forklarer forskningsdekanen: ”Vi skal jo gear virksomheden, så der er større samarbejde med erhvervslivet og så der kommer flere ph.d.'ere ud af systemet og vi er meget glade for vort samarbejde med erhvervsliv og organisationer”.

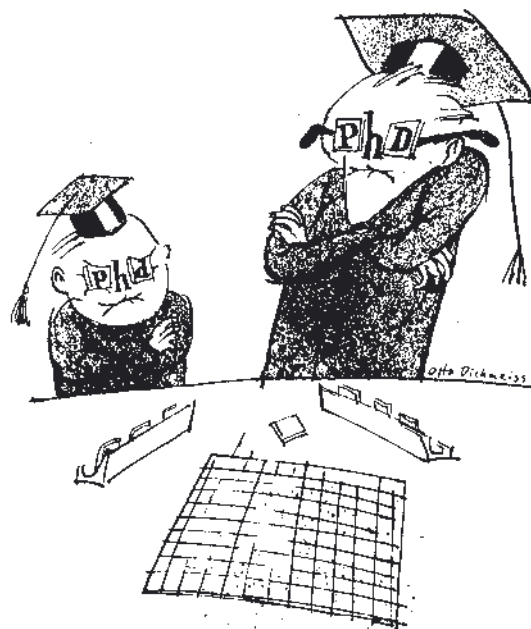
”Vi firer ikke på kvaliteten

Han er ikke bekymret for en faglig glidning, når nogle i den ene pulje unddrages den traditionelle prioritering, fordi de har penge med via forskerskoler: ”Vi firer ikke på kvaliteten”.

Han mener heller ikke, at DTU lader erhvervslivet diktere sine forskningsprioriteter, når de kommer med penge: ”Nej. Ansøgerens kvalifikationer indgår fortsat med kraftig vægt. Ingen kommer ind bare fordi de har penge med fra erhvervslivet”.

Han tilføjer, at problematikken ikke er specifik for DTU, men stammer fra de nye forskerskoler måde at finansiere på. Her er finansieringen skruet sammen, så universitetet, forskerskolen og en erhvervspartner hver bidrager med 1/3-finansiering.

”Det betyder, at der nødvendigvis kommer flere faktorer i spil. Og det er min opfattelse, at vi har gjort det på en meget blid måde med opdeling i de to puljer”, slutter forskningsdekanen, der forudser, at også de andre universiteter må finde måder at håndtere problematikken med delfinansiering til forskerskolestipendier.

Ph.d.ere til de hårde fag – og ingen til humaniora

Regeringens største satsning i 2005 skulle angiveligt handle om forskeruddannelse. Regeringen ønsker et ekstra optag på 306 ph.d.'ere. Det fremgår imidlertid, at kun 130 af disse er finansieret via finansloven med 19 mio. kroner. Resten skal betales gennem medfinansiering fra eksterne kilder, fx erhvervsvirksomheder eller universiteterne - som imidlertid ikke har fået bevilling hertil - og som derfor skal finde pengene ved interne besparelser. (Det ser heller ikke ud til, at er afsat lønmidler til de nye ph.d.'ere).

Endelig fremgår det af regeringens forslag, at de nye ph.d.'ere udelukkende skal gå til teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab. Men såvel DTUs forskningsdekan Kristian Stubkjær og Aalborg-dekan Finn Kjærdsdam, siger, at der er behov for mere end de 300-500 stipendiater. De henviser bl.a. til, at antallet af Ph.d.'ere inden for de nævnte satsningsområder er faldet i de senere år. Mens der i 1999 var 740, så var der i 2002 kun 675 ph.d.-studerende.

Humaniora og samfundsvidenskab hører ikke til regeringens videnskabsmæssige oprustning på ph.d.'ere.

jø

Kritiske uni-blade:

Skal ballade på universiteterne dækkes af universitetets egne blade? I Aalborg har redaktøren frie rammer. På CBS opfattes en kritisk avis som et udviklingsværktøj til at gøre universitetet bedre. Og på SDU har man valgt den kritiske journalistik

Der er mange måder at producere universitetsblad på og den hænger tæt sammen med den debatkultur, der eksisterer på universitetet. Nogle universiteter laver blade, der både skal rumme den glittede forskningsformidling og den interne debat, med ansattes og studerendes opstød og kritik. Nogle steder prøver blade-nes ansatte at arbejde som *journalister*, og andre steder arbejder de som *informationsmedarbejdere*.

Nogle steder har ledelsen simpelthen truffet en beslutning om, at kritisk journalistik og debat må finde sted et andet sted end i universitetets medier. På SDU produceres bladet *Ny Viden*, der er udgivet af ledelsen og udelukkende formidler universitetets forskning til omverdenen. Kommunikationschef **Bo Kristiansen** siger, at *Ny Viden* ikke er skabt til at give sig af med interne debatter og kritik af arbejdsmæssige forhold på universitetet. Ikke fordi universitetet ikke ønsker kritik, men debat, personopgør og kritik, skal behandles af blade, der er *helt uafhængige* af universitetet, mener han. Han nævner fejden mellem professor Christen Sørensen og rektor Jens Oddershede (se FORSKERforum 172, marts) som et eksempel.

Det snavsede vasketøj

”Christen Sørensen-sagen er da et glimrende eksempel på, at der er sager, som

ikke egner sig til at komme i *Ny Viden*, for det ville uvægerligt ende med at vi skal skrive: Redaktionen betragter nu denne diskussion som afsluttet. De sager er bedre beskuet af reelt uafhængige medier,” siger han, der dog gerne viderefremidler kritisk journalistik om forhold på universitetet.

”I den pågældende sag har vi lagt alle artikler, der er skrevet om denne sag, ud på vores web, sammen med brevvekslingen mellem de to. Rektor har gjort det helt klart, at der ikke skal fejes noget ind under gulvtæppet.”

- Risikerer man ikke bare, at det snavsede vasketøj bliver vasket på forsiden af aviserne, hvis man ikke har et kritisk blad - og dermed er til mere skade for universitetet?

”Vasketøjet bliver vasket i andre medier alligevel. Hvis en diskussion har en vis vægt, så kommer den ikke udelukkende til at leve i et internt blad. Du kan ikke skjule problemer i en institution,” siger han. Han påpeger i øvrigt også, at der er meget konsensus på SDU. Konflikter er sjældne og derfor er der ikke brug for et kritisk medie, siger han. Derfor har universitetet heller ikke et blad, der beskæftiger sig med intern kommunikation, hvor ansatte kunne ventilere deres utilfredshed om dette og hint.

”Der er simpelthen ikke en trend hos os, der peger i den retning.”

Ledelsen vil fraskrive sig ansvar

Andre steder i landet bestræber man sig – trods faren for at bide den hånd, der fodrer en – på at lave reelt uafhængige universitetsaviser. På CBS, hvor man laver avisen *Kræmmerhuset*, er man dog enig i, at medierne afspejler den kultur og trend, der er på universiteterne. Redaktionssekretær **Jørn Albertus** har i forbindelse med en omlægning af bladet sat sig til at finde ud af, hvordan andre universitetsblade fungerer.

”Det var min erfaring, at det handlede meget om kulturen på stedet. Her på CBS er folk ikke bange for at være kritiske overfor ledelsen, den bliver da jævnlige kritiseret. Rektor hylder jo princippet om en kritisk kultur, han mener at hele CBS’ succes bunder i, at folk er kritiske. Men det er utroligt forskelligt,” siger Jørn Albertus, der nævner DTU som en institution, hvor der hersker en diametralt forskellig debatkultur.

På CBS har ledelsen specifikt fået indføjet i *Kræmmerhuset*’s kolofon, at ”*Kræmmerhuset* er redaktionelt uafhængigt af CBS’ ledelse og redigeres efter gængse journalistiske kriterier.” Ledelsen har valgt at give avisen forholdsvis frie hænder, men vil ikke tages til indtægt for, hvad der står i bladet. Alligevel er der ikke helt frit valg på alle hylder, når artikelstoffet skal vælges, fortæller redaktør **Bjørn Hyldkrog**. Sager som den

Styrke eller svaghed?

i Odense mellem Christen Sørensen og rektor, ville man heller ikke kunne finde i Kræmmerhuset.

”Universiteter er jo ekstremt individdrevne- og baserede. At få forskere op og slås for åbent tæppe ville være godt læsestof, men det holder vi nallerne fra. Kræmmerhuset forfølger ikke personsager. Vi går efter bolden og sagerne,” siger han. ”Det gør ikke de individer, der er ansvarlige for sagerne, mindre sensitive over for, at det er deres abe - men vi gør det ikke for at hænge dem ud. Vi gør det for at hjælpe med til at få højskolen til at fungere bedre som organisation,” siger han.

Blad er et udviklingsværktøj

Bjørn Hyldkrog mener, at et kritisk blad er med til at holde en organisation i god form.

”Hvis en avis som vores skal have nogen som helst *raison d'être* i en organisation, så skal den bruges til at udvikle organisationen til at blive bedre. Det, at have et organ, der påtager sig at afdække, undersøge og kigge tingene efter i sømmene, det gør en organisation smidigere og bedre. Så jeg ser os som et udviklingsværktøj,” siger han.

”Problemet med kritiske emner er, at der altid sidder en kollega, der er ansvarlig. Hvis der er ting ved et studie, der ikke fungerer, så ender aben altid hos nogle, og meget tit også hos en af dekanerne. Så når vi rent avismæssigt lykkedes bedst, så skaber vi ekstra arbejde i organisationen. Jeg er engang blevet defineret som en slags *selvbestaltet sheriff*, der vader rundt på højskolen og uddeler øretæver efter forgodtbefindende. Men det er jo ikke virkeligheden, vi bor midt på CBS og historierne trasker ind af døren. Vi snakker ordentligt med alle involverede og ansvarlige, før vi skriver artiklerne. Men hvis man ikke kan finde en løsning, så skriver vi, hvad der skal skrives,” siger Bjørn Hyldkrog.

Kræmmerhuset har netop været igennem et års udredningsarbejde for at finde frem til bladets profil. Men tilsyneladende ønsker et flertal af både medarbejdere og ledelse fortsat at have et blad med en skarp profil.

”Otte ud af ti siger, det er spilleregler og accepterer det. De sidste kan ikke forstå, at redaktionens prioriteringer ikke kan tilpasses deres særlige interesser. Der er dele af organisationen, der gerne så at vi var langt mere *corporate* og at vi i vores stofvalg altid prioriterede Handelshøjskolens renommé først. Men hvis vi vælger den linie, så har vi ingen

berettigelse, så kunne vi ligeså godt dreje nøglen om.”

Aalborg-Uglens redaktør: Frihed til at lave kritisk journalistik

De fleste universitetsblade befinder sig midt imellem Kræmmerhuset og Ny Viden. De følger nyheder og begivenheder, skriver om prisuddelinger, ny forskning, besøg, foredrag og meddelelser. Af og til en halvkritisk artikel eller et vredt debatindlæg. Redaktør **Alice Bonde** redigerer og skriver AAUs blad *Uglen*, der udkommer otte gange om året.

”Universitetet er kun 30 år gammelt og tidligere kendte alle hinanden og vidste alt om hvad der skete. Det gør man ikke mere, så jeg ser mig selv som en formidler af, hvad der sker rundt omkring,” siger Alice Bonde, der ikke anser Uglen for at være et blad, der kun leverer formidling efter ledelsens ønske. Bladet *kan* også af egen drift lave kritisk journalistik på problematiske sager, hvis de dukker op. Og kritiske debatindlæg bliver altid trykt, siger hun.

”I mine otte år som redaktør er der aldrig blevet afvist et indlæg. Jeg har ind imellem en debat over nogle numre, men så går den i stå. Jeg tror, tidens flygtighed og hurtighed ikke passer sammen med et månedsblad. Jeg forsøgte at skabe debat i forbindelse med den nye universitetslov, og der kom da lidt, men det var sejt arbejde. Jeg tror, man resignerede,” siger hun.

Om artikler og sager, der kan kritisere ledelsen, siger hun:

”Det er da en svær balancegang, men jeg forsøger altid at få fakta frem. Der er ofte mange følelser i sager af kritisk karakter, så jeg prøver altid bare at finde ud af, hvad der egentlig er sket. Det er da svært, for folk synes jo tit, det er fint at der er kritik i bladet, hvis det bare ikke handler om dem selv. Det har endnu ikke været sådan, at jeg er gået over grænsen eller er blevet sat på plads af ledelsen. Men jeg har nu også en fortid som journalist i et pengeinstitut, hvor man var vant til at have en ledelses opmærksomhed,” slutter Alice Bonde.

nbc

FL: Stort nulsumsspil

Finansloven var "stabilisering uden vækst". Forskningen har generelt fået mere, mens undervisningen har måttet holde for. Forskningsmidler vil derfor muligvis sive

Rektorkollegiet udtrykte glæde over regeringens finanslovsudspil, idet man samtidig karakteriserede det som "stabilisering uden vækst". Det er en udlægning, som bekræftes af FORSKERforums rundringning til økonomiansvarlige på de danske universiteter.

Regnestykket viser, at det gamle princip om, at hvad der tabes på gyngerne, skal vindes ind på karrusellerne, må bringes i kraft på universiteterne. Specielt AAU og KU mister mange penge på undervisningen, som til gengæld kommer ind på forskningen. Og i mellemregningerne mellem universiteterne ser det ud til, at Syddansk Universitet vinder og Aalborg taber.

I alt er de seks store universiteter, FORSKERforum har talt med, blevet tilført knap 34 mio. kr. i 2005 forhold til 2004, men til gengæld har de mistet godt 26 mio. kr. (*Tallene fra 2004 er sammenlignelige med 2005, da de er opskrevet med 2,2 procent*).

Sivning fra forskningen

I praksis bliver der ikke nye penge at gøre godt med næste år på universiteterne – til trods for regeringens varsler om det modsatte. Forskningen fik lidt mere end i 2004 på finansloven, men de fleste millioner bliver altså ædt af besparelser på undervisning og uddannelse. Det er derfor tænkeligt, at de penge, der mangler på undervisningen, bliver taget fra forskningen.

"Når pengene er overført så kan vi i princippet anvende dem til det, der er hensigtsmæssigt. Der er ikke vandtætte skotter mellem forskning og uddannelse, det er jo en integreret produktion," forklarer **Per Overgaard Nielsen**, universitetsdirektør på SDU. SDU bliver nådigt behandlet på finansloven og bliver tilført i alt ca. syv mio. kr., med 1,5 mio. til forskningen og 4,9 til undervisningen.

RUC rektor **Henrik Toft Jensen** medgiver, at situationen godt kan blive den,

at midlerne siver fra forskningen: "Vi får bevillingerne med bevillingsbegrundelser ikke med bevillingsforudsætninger - bortset fra, at en del af de små, ekstra midler, der er kommet til forskning er til ganske bestemte forskerskoler og forskningsinitiativer. Så der kan godt ske en sivning".

På marken øst for Roskilde er økonomien stort set uændret. Forskningen på RUC får halvanden mio. kr. ekstra og på grund af et stort meroptag på humaniora og samfundsfag i 2004 (som måske fortsætter i 2005) stiger uddannelsesbevillingen med fem mio. kr. i 2005. Men der er tvivl om, hvorvidt der kommer så mange bachelorgrader, at det tal holder.

Aalborg den store taber

AAU mister i runde tal 22 mio. på undervisningen og får fem på forskningen.

"Det er de fugle, vi har i hånden. Så har ministeren en masse andre initiativer, men de står ikke på finansloven, så det er altså fugle, der sidder på taget," siger **Henrik Buhelt**, kontorchef i Budget- og Planlægningssekretariatet.

På KU oplyser budgetchef **Steen Kildesgaard**, at forskningen får et plus på godt 39 mio. men til gengæld mister undervisningen 26,6 mio. kr. og med frafald af forskellige andre midler ender minusset for KUs vedkommende med at blive på i alt 3,6 mio. kr.

I Århus kan universitetsdirektør på AU **Stig Møller** berette om en beskeden nettofremgang på i alt to-tre mio. kr. i 2005: "Det er reelt ikke en stigning, men vi er meget godt tilfredse med at kunne holde niveauet. Man skal jo være glad for lidt".

På grund af usikkerhed om STÅ-tallene for 2005 nøjes viceuniversitetsdirektør **Leif Hansen** med at oplyse, at Handelshøjskolen i København (CBS) får et forskningsmæssigt plus på 12,6 mio. kr.

Først var Rektorkollegiet *negativt*, så blev man pludselig *overstrømmende positiv*. Rektorkollegiets analyser og så dets udtalelser stod i skærende kontrast til hinanden. Rektorerne opførte sig *taktisk*, da man afstod fra at kritisere regeringens finanslov i slutningen af august.

Før finanslovens offentliggørelse d. 26. august analyserede universitetsrektorerne sig frem til, at årets finanslov sandsynligvis ikke ville betyde nogen forbedringer. I et notat konstaterede man lakonisk, at skal Danmark leve op til Barcelona-målet – at 3 pct. af BNP i 2010 skal anvendes på forskning – så skal forskningsbevillingerne øges med 1 mia. om året. Det var der ingen udsigt til, og rektorerne "dumpede" derfor regeringens udspil til finanslovslov dagen før finansloven blev offentliggjort (INFORMATION 26.8.).

Da så finansloven blev offentliggjort, viste den, at *skepsis'en* var berettiget. Universiteternes basisbevillinger var stort set fastfrosset på samme niveau. Der var dog kommet en ukendt faktor i spil: Den "Højteknologifond" som hænger i et usikkert politisk forlig (med Dansk Folkeparti), og som selektivt skal gå til (industri-) støtte inden for teknisk, naturvidenskabelig og sundhedsvidenskabelig forskning. Men ikke mindst vil Højteknologifonden kun spytte ca. 150 mio. kroner i kassen i 2005 – og det er langt fra måltallet 1.000 mio. kr.

Alligevel roste Rektorkollegiet udspillet: Man noterede "med glæde", at regeringen lægger stor vægt på forskning og uddannelse. Og Højteknologifonden er "en yderst positiv nyhed", hedder det.

Man nævnte ikke, at finansieringen er meget langt fra Barcelona-målet. Men mellem alle *plusordene*, så karakteriseres udspillet dog i de efterfølgende bemærkninger som "stabilisering uden vækst", og det nævnes, at der parallelt med fonden bør sikres flere midler til universiteternes basisbevillinger.

Et vink om at ligge lavt?

Hvis rektorerne passivitet skyldes *et vink* fra Videnskabsministeriet er det ikke første gang. I 2001 – mens Birte Weiss (S) var minister - advarede departementschef Leo Bjørnskov rektorerne mod at melde *negativt* ud om finansloven. Det kunne få negativ indvirkning på samarbejdet og de fremtidige bevillinger, lød advarslen på et lukket møde. Og rektorerne fulgte vinket, ingen sagde noget negativt om finansloven det år ...

Forløbet omkring 2005-finansloven kunne tyde på, at rektorerne igen opfører

nbc

kollegiets plusord

Der var en skærende kontrast mellem den glæde rektorerne udtrykte over regeringens finanslov og så realiteterne: At der ikke var nye penge til universiteterne. Men vi har ikke fået mundkurv på, forsikrer rektorerne

sig *taktisk*. Men Rektorkollegiet benægtter, at rektorerne har fået et vink om "at ligge lavt", fordi regeringen ikke ønsker negativ omtale af regeringens udspil:

"Nej, nej. Vi valgte den vinkling, at vi ville opmuntre politikerne, rose dem for det positive og ikke køre på det negative. Det mener vi gavner den totale sag på langt sigt. Og det positive i årets finanslov er, at regeringens finanslov stiller en højteknologifond i udsigt og lover flere ph.d.-stipendier. Det er intentioner, ja, men indtil noget andet er bevist, så går jeg ud fra, at politikerne holder, hvad de lover", forklarer **kollegiets næstformand Jens Oddershede**, da FORSKERforum ikke kunne få fat på formanden, KU-rector Linda Nielsen.

"Men det er da rigtigt, at den positive betonedede pressemeddelelse kun er en side af den sag. Jeg har personligt sagt det ved flere andre lejligheder: At der ikke er flere penge til universiteternes basisbevilninger, at Højteknologifondens politiske skæbne er uklar og at væksten i ph.d.-stipendier kun er delfinansieret".

Rektor: Ikke mundkurv på

Rektorkollegiet er altså tilfredse med intentioner uden penge?

"Altså, pressemeddelelsen er jo kun en vinkel på den sag. Og det er ikke bare intentioner, jeg regner da med, at der er realiteter bag".

Denne regerings seneste tre finanslove har været 'stabilitet uden vækst'. Og videnskabsminister Sander har alle tre år stillet i udsigt, at næste år, så skulle man bare se et hop. Men intet konkret er sket?

"Jeg vil ikke citeres for, at der intet er sket. Regeringen skal roses for at fastholde niveauet. Vi har fået en forholdsvis rimelig behandling. Men det er da rigtigt, at det ikke er kommet flere basismidler til universiteterne og at der ikke er reelle penge med finanslovsudspillet. Men nu har regeringen lovet en Højteknologifond og flere ph.d.-stipendier. Og indtil andet er bevist, så går jeg ud fra, at de opfylder deres løfter".

"Vi vil som sagt hellere motivere politikerne ved at rose dem for det gode, i stedet for at slå dem i hovedet med, hvad de ikke gør".
Rektor Jens Oddershede

Risikerer Rektorkollegiet ikke med den glade pressemeddelelse, at politikerne tror, at universiteterne er helt tilfredse med finansieringen af universiteterne og forskningen?

I 2001 gav departementschef Leo Bjørnskov et vink med en vognstang om, at regeringen ville tage det unødigt op, hvis rektorerne kritiserede regeringens finanslov. Og rektorerne fulgte vinket, ingen sagde noget negativt om finansloven det år. I år er rektorernes tilbagemelding overvældende positiv, men det skyldes ikke, at man har fået et nyt "vink", forsikrer rektorerne

"Nej, vi fortæller dem skam, at Barcelona-målet er en positiv målsætning og vi slet ikke er ved målet endnu".

Hvem skal så fortælle politikerne om det negative, når Rektorkollegiet ikke gør det?

"Måske var det ikke lige betonet i pressemeddelelsen, men vi fortæller dem da også om det negative: At der er lang vej til Barcelona ..."

Rektorkollegiet er ikke bange for at gøre Videnskabsministeren sur ved at kritisere regeringen?

"Nej. Vi vil som sagt hellere motivere politikerne ved at rose dem for det gode, i stedet for at slå dem i hovedet med, hvad de ikke gør".

Og Videnskabsministeriet har ikke givet kritiske rektorer mundkurv på?

"Nej, nej".

Ph.d.-stipendier uden penge ...

Også de flere ph.d.-stipendier roses uden at Rektorkollegiet dog har opstillet det faktiske regnestykke, der viser, at stipendierne ikke er finansierede i fuldt omfang.

Regeringen ønsker et ekstra optag på 306 ph.d.'ere. Det fremgår imidlertid, at kun 130 af disse er finansieret via

finansloven med 19 mio. kroner. Resten skal betales gennem medfinansiering fra eksterne kilder, fx erhvervsvirksomheder eller universiteterne – som derfor skal finde pengene ved interne besparelser.

"Det er rigtigt nok et udestående problem, at der ikke er fuld finansiering på regeringens løfter om de flere ph.d.-stipendier. Regeringen delfinansierer med 1/3. Hertil skal så komme 1/3 fra erhvervslivet og 1/3 fra universitetet, som tilsyneladende skal tages af basisbevillingen", siger Oddershede.

Endelig fremgår det af regeringens forslag, at de nye ph.d.'ere udelukkende skal gå til teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab. *Humaniora og samfundsvidenskab hører ikke til den videnskabelige oprustning?*

"Det er et problem – som også gælder for Højteknologifonden – at de er selektivt rettet mod bestemte områder. Men det er klart, at det ikke må betyde en permanent forsømmelse af alle de andre områder. Der er også behov for den grundlagsskabende forskning på alle de andre områder".

jo

Betalingsuddannelser

- er alt for uigennemtænkt, lyder kritikken af lovforslag om, at udlændinge skal betale fuldt taxameter. Tørnæs uddeler dog 35-75 fri-stipendier

UDLAND

England: Nyt lønsystem tilbyder gave- kort som løn

Den engelske fagforening for universitetslærere, *Association of University Teachers (AUT)*, er gået til kamp mod ledelsen på *Nottingham University*, som i strid med den nationale overenskomst har indført resultatløns og en ny lønskala, der vil resultere i en langt ringere løn til universitetslærerne.

Den nationale overenskomst blev indgået sidste år efter langvarige forhandlinger og strejke, der positivt tvang arbejdsgiverne til at opretholde den nationale overenskomst og lønskala.

Og allerede nu afprøver Nottingham så muligheden for lokalt at indføre netop den præstationsløns (*performance related pay*) og ny lønskala, som fik universitetslærerens fagforening til at strejke. Og samtidig udfordrer universitetet overenskomstens nationale gyldighed. Fagforeningen frygter, Nottingham blot er spydspids i en undergravning af nationale standarder.

Arbejdsmarkeds-eksperter kalder udspillet "*splittelsespolitik og unødvendigt bureaukrati*". Fra den akademiske verden kaldes udspillet "*en fornærmelse om kompleksiteten i universitetslærerens job*".

Udspillet søger også at begrænse de ansattes pensionsoptjening. Som en del af udspillet har universitetets ledelse bragt sindene i kog ved tilmed at foreslå, at **gavekort** kan indgå som en del af betalingen. Det betegner arbejdsmarkeds eksperter "som en fornærmelse mod akademikeres professionelle autonomi" (THES d. 10. sept).

AUT har givet Nottingham University's ledelse en frist til den 20. september 2004 til at fratage deres udspil. Hvis Nottingham ikke bøjer sig, vil AUT iværksætte en international boykot af universitetet. Det betyder, at akademikere fra andre universiteter opfordres til at samarbejde med Nottingham om konferencer, forskning og uddannelse. AUT har ikke taget så drastiske skridt mod et universitet i de sidste fire år.

Nottinghams ledelse påstår, at de nye forhold er blevet accepteret af 99 pct. af de ansatte.

Betalingsuddannelser er kommet til de danske universiteter meget hurtigere, end nogen havde forventet. Fra september 2005 skal danske universiteter kræve uddannelsesafgifter af studerende, der kommer fra alt andet end EØS-lande. Studerende fra EU, Norge, Island og Schweiz og udvekslingsstudenter kan fortsat studere gratis i Danmark.

Det bliver resultatet, hvis to lovforslag, der netop er sendt i høring, bliver vedtaget. Det ene lovforslag handler om, at universiteterne fremover skal udbyde uddannelse til elever fra udlandet som "**indtægtsdækket virksomhed**." Det vil sige, at hvert uddannelsesår kommer til at koste op mod 100.000 kr. Det andet handler om, at et antal udenlandske unge – startende på 35 om året stigende til 75 – kan få et stipendie, der dækker studieafgift, plus hvad der svarer til mindst en SU. Stipendieordningen gælder dog kun områder som sundhed, naturvidenskab og højteknologi.

Absurd stipendium: Kun til nat, sundhed og højteknologi

"Vi er kommet på betalingsvilkår på en *kold tyrker*," siger international chef på KU, **John E. Andersen**, der bestemt ikke er tilfreds med at Undervisningsministeriet har så rygende travlt.

"Det er utilstrækkeligt forberedt, halvhjertet og ikke ordentligt gennemtænkt," siger han. Han er bekymret over flere ting, blandt andet at de 35 stipendier er alt for få.

"Den stipendieordning, der er foreslået, er utilfredsstillende. Det er absurd, at det kun gælder for naturvidenskab, sundhed og højteknologi og at det kun gælder for 35 studerende om året. Det er alt for lidt. Man skulle da i hvert fald have ti gange så mange stipendier. Hvis man markedsfører det ordentligt, vil der komme en hel masse ansøgere, måske 3000, og så er der jo en meget lav succesrate. Det kan man jo ikke være bekendt," siger John E. Andersen.

Næste skridt: Betalingsuddannelse for danskere?

Han finder det fornuftigt nok at finde en løsning på, hvad man skal stille op med

de udenlandske studerende, for Danmark er ved at blive en lille ø, hvor man kan få gratis uddannelse, i et hav af lande, der kræver betaling. Men det udredningsarbejde kræver temmelig lang tid – længere end ministeriet har brugt på sagen hidtil, mener han.

"Man skal analysere markedet og vide, hvor kunderne er. Det er en viden-skab at markedsføre sig professionelt. Vi på universiteterne var blevet lovet en tilpasningstid, men nu er det blevet sat i gang således, at kunderne skal hverves nu, til start til næste efterår. Det er urimeligt ikke at få en bedre forberedelsestid," siger han.

Hans tredje bekymring går på, at betalingsuddannelser også kan være vejen til afgifter for danske studerende. Undervisningsminister Ulla Tørnæs gør ellers meget ud af at understrege, at den nye betalingsordning ikke kommer til at berøre studerende fra Danmark eller EU. Men det kan det komme til, mener John E. Andersen, for ingen har diskuteret, hvad de næste trin på vejen skal være.

"Det her er faktisk en ganske stor forandring. Ingen vil svare på det, men jeg tror ikke på, at vi har denne her form for skatteyderbetalt uddannelse og en relativt generøs SU i 2010. Det skal jo samtænkes internationalt, og vi er omgivet af lande, der har betalingsystemer. Så der er ikke rigtig tænkt på skridt to og tre, der er ikke tænkt på fremtiden. Og så ender vi i en blindgyde," siger John E. Andersen.

**Rektorkollegiet:
Politisk overreaktion**

Henrik Toft Jensen, rektor på RUC og formand for Rektorkollegiets internationale udvalg, kunne også godt have brugt bedre forberedelsestid. Han siger, at kvaliteten af de danske uddannelser er i orden, men at de nye regler vil kræve en omfattende oversættelse af regler og studieordninger til engelsk. Desuden skal en del lærere have efteruddannelse, hvor de styrker deres akademiske engelsk.

"Jeg havde håbet, at politikerne havde ventet et par år med at fjerne taxameter-tilskuddet. Og så er det antal stipendier, der bliver tilbudt, meget få. Men det her

jo

- trin 1

fra næste år
- til 3000 ansøgere ...

Udenlandse ph.d.-studerende må se langt efter en friplads i Danmark

politiske initiativ er en overreaktion på, at der er blevet fyldt op med udenlandske studerende på visse uddannelser, hvor der var en vigende tilgang af danskere. Det er faldet nogle for brystet, at der har været hold, der hovedsageligt bestod af kinesiske studerende,” siger han.

Hensigten med lovene er, at Danmark skal blive meget bedre stillet i kampen om de dygtigste studerende, skriver undervisningsminister **Ulla Tørnæs** i en pressemeddelelse. *Men vil der overhovedet komme nogle udlændinge – udover de 35 der får stipendie – når lovene træder i kraft?*

”Der vil komme udenlandske studerende, men stigningstakten vil være langsommere. Men der er ingen tvivl om, at de vil komme, for de danske universiteter er jo først nu gået i gang med at tilbyde hele uddannelser på engelsk og derfor vil der være en stigning under alle omstændigheder,” siger han.

Han ser primært ”internationaliseringen” som et middel til at gøre de danske universiteter mere engelsksprogede og internationale, først og fremmest til gavn for de danske studerende og de virksomheder, der aftager kandidaterne.

”Det er jo ikke fordi, vi ser en særlig forretning i at have udenlandske studerende på universitetet,” slutter Henrik Toft Jensen.

Fanden tager de fattigste

Det er John E. Andersen enig i. Han mener ikke, trods ministerens løfter om det modsatte, at der vil komme flere kun-

der i butikken når betalingsuddannelser indføres, og at det vil medføre en vældig stor interesse for danske uddannelser.

”Det siger sig selv, at det, at vi skal have penge for kurser, ikke er noget der gør det nemmere at tiltrække internationale studerende. Der er sådan en forestilling om, at der er en masse penge at hente for universiteterne, men det vil jeg se, før jeg tror det. Der er foreløbigt kommet denne her meget utilfredsstillende ordning, og så får vi at vide, at det er et stort spring fremad for internationaliseringen. Men det har jeg svært ved at se,” siger John E. Andersen.

”Vi snyder både institutionerne, der ikke får en tilstrækkeligt god ramme, men man snyder selvfølgelig også de mennesker, der skulle hertil og få en håndsrækning. Det er dem, der har 100.000 kr., der nu kommer til Danmark, og de svageste – men dygtigere – dem tager fanden”.

nbc

(lovforslag se: <http://us.uvm.dk/hoering/betaling.htm?menuid=5005>)

DF: Betalingsuddannelse for dem, som rejser ud

Dansk Folkeparti kan åbne ballet med diskussion af gradvis indførelse af betalingsuddannelser. Partiet vil stille forslag om en form for brugerbetaling på de videregående uddannelser, når Folketinget åbner i næste måned. Partiets finanslovsordfører Krisitan Thulesen Dahl siger, at de nuværende gratisuddannelser understøtter de højstlønnede, fordi højtuddannede kan se frem til en højere livsindkomst efter at samfundet har givet dem ”en lang og dyr uddannelse”:

”Det er fornuftigt nok med fri adgang til uddannelse for alle. Men flytter de til udlandet og vil bruge uddannelsen der, er det rimeligt, at de betaler”, siger han, der foreslår begrænsninger, så de studerende i et vist omfang skal forpligte sig til at arbejde en tid i Danmark efter uddannelsens afslutning.

Hvordan ordningen skal skrues sammen, siger han ikke noget om. Han fortæller heller ikke, om ordningen i særlig grad er rettet mod ikke-danskere (Ritzaus d. 22. sept.)

"Bush's krig mod videnskaben"

Det Hvide Hus censurerer videnskabelige rapporter, bemander videnskabelige komiteer med industrivenlige forskere og obstruerer forskning, som kunne føre til strammere lovgivning eller kritik af regeringens politik – lyder videnskabsfolks kritik af præsidentens tre år ved magten.

"Jeg siger dette som fysiker: Bush-administrationen har erklæret krig mod videnskaben. I det Orwellske USA i det 21. århundrede er to og to ikke længere lig med fire, hvad angår den offentlige politik, og videnskaben er ingen undtagelse. Når en højreorienteret teori bliver modsagt af ubekvem videnskabelig fakta, søges videnskaben ikke modsagt; den bliver bare kasseret eller ignoreret".

Sådan lød det i forsommeren fra **Howard Dean**, forhenværende demokratisk præsidentkandidat, delvis frasortet på grund af sin bramfrie og temperamentsfulde stil.

Selv om Dean erklærede, at han udtalte sig som uddannet fysiker og ikke som politiker, så havde han sin politiske dagsorden: "Hvor lang tid varer det, før et panel af prominente fundamentalistiske teologer, konservative meningsmager og enkelte udvalgte forskere rejser spørgsmål om Darwins evolutionsteori skal forbydes i landets folkeskoler? Hold kammertonen. I George Bush' Amerika er uvidenhed en styrke ..."

Det var ikke overraskende, at en demokratisk kandidat mistænkeliggjorde den republikanske modpart: "Hvem søger sandheden, hvem sørger for den videnskabelige uafhængighed og hvem garanterer den offentlige almeninteresse, når olieindustrien skriver vores nationale energipolitik og medicinalfirmaerne planlægger vores sundhedspolitik?"

Selv om Deans angreb forekom skingert, kommer kritikken af præsident Bush' omgang med videnskab ikke bare fra den politiske opposition. Kritikken er vokset i løbet af de seneste år fra dele af forskningsverdenen selv. Kritikerne fra forskellige fagområder har beskyldt Det Hvide Hus for at censurere videnskabelige rapporter som ikke var i overensstemmelse med dets politikker, for at bemandle videnskabelige komiteer med industrivenlige forskere og for at obstruere forskning, som kunne føre til strammere lovgivning eller kritik af regeringens politik.

Protest fra Nobelpristagere

Det mest samlede og måske hårdeste angreb kom i februar 2004, hvor der kom beskyldninger om manipulation og censur af forskning. Beskyldningen kom fra "*The Union of Concerned Scientists*" (www.ucsusa.org/index.cfm) en liberalt baseret gruppe, der i første omgang organiserede protesten med flere end 60 topforskere – inklusive 20 nobelpristagere – og nogle forskningsrådgivere for tidligere republikanske præsidenter. "Hvis en regering af hvilken som helst politisk

orientering ignorerer den videnskabelige realitet, udgør de en stor risiko for landet. Men der er ikke en klar forståelse i Bush-administrationen af, at man ikke bare kan bøje videnskabelig og teknologisk viden efter politiske hensyn," udtalte fysikeren **W.H.K. Panofsky**, som var videnskabelig rådgiver under præsidenterne Eisenhower, Johnson og Carter.

I en 46-siders rapport formet som et åbent brev beskyldte de Bush-administrationen for at "undertrykke, fordreje eller manipulering af arbejde lavet af videnskabsfolk for regeringsorganer."

"Der er voksende tegn på forsøg på at kontrollere 'the business of science'"

Rapporten henviste til konkrete tilfælde, hvor Bush-administrationen havde politiseret videnskabelige data eller autoriteter:

-Beordrede voldsomme ændringer i et afsnit om global opvarmning i det amerikanske Miljøbeskyttelsesagentur i 2003-rapporten. Det førte til, at hele afsnittet udgik.

-Erstatning af et præventionsoplysnings faktaside om korrekt brug af kondom med en advarsel om risikoen ved brug af kondom i en statslig oplysningskampagne.

-Ignorering af vurdering fra Energidepartementets eksperter i nukleare materialer, som gjorde opmærksom på, at aluminium-beholdere eksporteret til Irak ikke var brugbare til at lave atom-våben.

-Indførelse af politiske lakmusprøver ved udpegning af videnskabelige rådgivningspaneler, hvor for eksempel en offentligt ansat sundhedseksper blev fjernet fra et statsligt udvalg og erstattet med en forsker, som havde finansielle forbindelser til industrien.

-Undertrykkelse af Landbrugsministerielle mikrobiologers opdagelse af, at der i luften omkring svinefarme kan være potentielt skadelige bakterier, som kan sprede immunitet mod antibiotika. En forsker – mikrobiologen James Zahn – blev 11 gange i 2001-2002 bremset i at offentliggøre sine data. Og da danske forskere forespurte til hans arbejde, blev det ikke tilladt Zahn at delagtiggøre dem i sine teknikker.

-Udelukkelse af forskere, som har modtaget forskningsrådsmidler, fra deltagelse i videnskabelige paneler og samtidig tillade deltagelse af forskere fra de relaterede industrigrene.

Det Hvide Hus' talsmand kaldte beskyldningerne for "en rapport med kon-

spirationsteorier, og det køber jeg ikke." Man lovede et mere udførligt svar, fordi nogle af underskriverne er meget anerkendte forskere. Men dette svar er aldrig kommet.

Sortering efter politiske holdninger

Støtten til protesten fra februar er siden vokset. I juli 2004 var der indsamlet mere end 4000 underskrifter fra forskere, herunder fra 48 nobelprisvindere og 127 medlemmer af det nationale videnskabsakademi. Det hed sig i protesten, at misbrug og ignorering af videnskabelige data vækker stor bekymring i forskersamfundet.

Protesten refererede til eksempler, hvor kolleger var nægtet plads i videnskabelige rådspaneler, angiveligt på grund af deres politiske holdninger.

En forhenværende direktør for et forskningscenter, **Gerald T. Keusch**, fortalte, at Sundhedsministeriet i en periode over tre år afviste 19 af hans 26 kandidater til centrets forskningspaneler. Mellem de 19 var en nobelpristager, som havde været så uforsigtig at lade sit navn optræde i en avis med beskyldninger om, at Bush-administrationen manipulerede med videnskaben. Keusch' indstillinger af navne til ledelsen – som skulle rådgive om, hvem der skulle modtage offentlige forskningsmidler – blev accepteret under Clinton, men afvist på striben under Bush.

"Der er voksende tegn på forsøg på at kontrollere 'the business of science' .....", konstaterede Keusch, der nu er vicedekan ved Boston Universitets medicinske center.

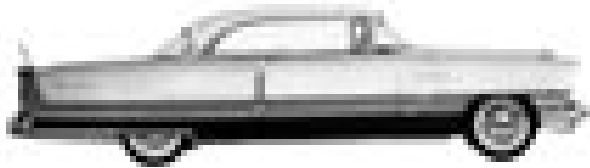
En anden forsker, **Jane Menken**, har fungeret i forskningspanelet for befolkningsforskning under såvel præsident Nixon og Bush den ældre. Men hun blev afvist af den nuværende Bush-administration uden begrundelse. Selv er hun ikke i tvivl om, at det hænger sammen med, at hun er erklæret aborttilhænger.

Direktør **Richard Myers** fra Stanford Universitets genforskningscenter fortæller, at han først blev afvist som medlem af det nationale rådgivningspanel for genforskning, fordi han havde svaret en embedsmand i Bush-administrationen, at det var upassende når denne spurgte til hans (politiske) opfattelse af Bush. Direktøren blev dog i anden omgang medlem, efter at en centralt placeret embedsmand havde interveneret.

Rådsmedlemmer fra industrien

I december 2003 foreslog Bush-administrationen en opstramning af udpegningsmekanismen for medlemmer af forsk-

ningsråd og deltagere i peer-reviewing. Heraf fremgik det uskyldigt, at for at undgå nepotisme og inhabilitet skulle der kun udpeges folk, som var "uafhængige af rådet". De måtte derfor ikke aktuelt "få støtte herfra eller søge substantiel støtte herfra".

Men, konstaterede professor **A. Robbins** fra sundhedsfakultetet ved Tufts University, at det ville reducere antallet af kvalificerede og "uafhængige" bedømmere: "De som modtager rådsmidler og dermed mangler 'uafhængighed', er de samme forskere, som af rådet er bedømt til at være de bedst kvalificerede til at udføre nationens offentligt støttede forskning".

Man må i den forbindelse forstå, at der er to kilder til forskningsfinansiering, en offentlig og en industriel: "Hvis man ekskluderer offentligt støttede forskere, herunder mange universitetsprofessorer, så vil de tilbageblevne bedømmere i høj grad komme fra industrien – selskaber som er politiske støtter for George W. Bush", sagde han.

"I dagens USA er det sådan, at hvis magthavere ikke kan lide videnskabens konklusioner, kan de blot vifte dem af.

"Målet med disse peer-review –regler er forbløffende lig med Bush-administrationens tidligere forsøg på at besætte statslige rådgivningskomiteer med industriansatte forskere. Hvor offentlige og industriinteresser er i konflikt med hinanden, vil det dermed være meget mere sandsynligt, at den 'videnskabelige rådgivning' vil tjene industriinteresser end den almene befolknings".

Science: Bush-administration indsprøjter politik

I august 2003 offentliggjorde en minoritetsgruppe fra kongressen under ledelse af den demokratiske senator Henry A. Waxman en stærkt kritisk rapport "Politics and Science in the Bush Administration" (www.politicsandscience.org). Den refererede murrende vrede blandt videnskabsfolk over for præsident Bush, der i langt højere grad end sine forgængere, har inficeret videnskab med politik for at retfærdiggøre konservative politikker på områder som prævention, genteknologi, energi- og miljø-politik.

Rapporten byggede bl.a. på kritiske ledere i videnskabelige magasiner som Science, Nature og New England Journal of Medicine. I Science havde der for eksempel stået, at Bush-administrationen

indsprøjter politik i den forskning "som engang var immun over for denne type manipulation". Og en leder i Lancet note-rede "voksende beviser på udpegning til indflydelsesrige (videnskabelige) paneler på basis af deres politiske eller religiøse holdninger" og advarede mod en yderligere højreorienteret indtrængen".

Arbejdsmedicin: Endeløse krav om nye undersøgelser

I januar 2004 bojkottede 11 af USAs ledende ergonomer et to-dages symposium om arbejdsmiljø, som var arrangeret af Bush-administrationen. De kaldte mødets dagsorden uvæsentlig og et forsøg på at undvige en seriøse debat om standarder for sikkerhed på arbejdspladsen.

"Det er et politisk show, ikke et videnskabeligt møde. Det bruger videnskab på en meget kynisk måde", sagde en anonym bojkotter.

Hvert år lider en mio. amerikanere af klart arbejdsrelaterede skader, fastslog årsrapporten fra det nationale videnskabsakademi i 2001, som bl.a. byggede på flere tidligere rapporter. Men symposiet lagde op til, at dette var en løbende videnskabelig debat – og bojkotterne kaldte det et simpelt forsøg på at blokere enhver aktiv indførelse af standarder:

"Hvis man fortsat åbner op for et omkvæd, der hedder 'vi må vide mere, vi må vide mere' ender det med nok en vidtfavnende gennemgang. Det kaldes paralyse gennem analyse", sagde en af bojkotterne, **Don Chaffin** fra Michigan University.

I november 2000 tog daværende præsident Clinton til lovregulering af ergonomiske sundhedsstandarder på arbejdspladser, men som en af de første handlinger blev dette taget af bordet, da republikanerne senere fik flertal i kongressen. Og under Bush hedder det, at industrien ikke skal tvinges men tilskyndes til at forbedre området.

"Og stort set alle i arrangementskomiteen blev udvalgt på grund af deres modstand mod indførelse af standarder", konstaterede bioingeniøren **David Rempel**, som organiserede bojkotten.

Bagatellisering af klimaændringer

I forsommeren 2003 rapporterede New York Times, at USAs Miljøstyrelse, som yder politisk og praktisk vejledning vedrørende naturen, gav efter for politisk pression, da de eliminerede sætningen: "Klimaændringer har globale konsekvenser for menneskers helbred og for miljøet" fra sin årsrapport om miljøets tilstand. Udgået var også omtale af nye studier, som dokumenterede voksende globale temperaturer i det seneste årti. I

stedet fik to andre myndigheder indsat omtale fra en anden rapport, som problematiserede temperatur-målingerne – og denne rapport var langt fra uvildig, da den delvis var finansieret af den amerikanske olieindustri.

Da de fagfolk, som havde udarbejdet den oprindelige rapport, protesterede mod politiseringen endte det med, at hele afsnittet om klimaændringer simpelthen udgik, og blev erstattet af generaliseringer: "Ingen falske konklusioner, bare lidt tom dobbelttungt snak, klinisk renset", som professor **Buck Gutman** konstaterede:

"I dagens USA er det sådan, at hvis magthavere ikke kan lide videnskabens konklusioner, kan de blot vifte dem af. Dette er sandt og måske især sandt for dem, som har tilstrækkeligt med penge til at betale for at få alternative konklusioner påtegnet. Olieindustrien, bilindustrien som foretrækker at lave højprofit sportsbiler frem for benzinsparende småbiler, elfirmaer som hellere fyrer med kul end opfordrer til energibesparelser – alle disse 'big-players' har en dagsorden i at sikre, at videnskaben siger, hvad de ønsker, den skal sige".

Økonomer og arbejdsløshedstal

USAs økonomi er blevet stadigt dårligere under Bush, hvilket især har medført en voksende arbejdsløshed. På trods heraf, forudsagde Bush-administrationen i foråret 2004 i en økonomisk oversigt, at der ville blive skabt 2.6 mio. nye jobs i år. Det overraskede økonomer, og Bush-administrationen løb da også hurtigt fra en så bastant forudsigelse. Præsidenten fremsatte selv dette statement: "Jeg tror økonomien vokser, og jeg tror den vil blive stærkere", og senere sagde en talsmand: "Præsidenten er ikke statistiker".

Præsidenten er aldrig blevet tvunget til at forholde sig til forudsigelsen om flere jobs, som forekommer absurd alt imens arbejdsløsheden er steget i 2004. Den politiske offentlighed i USA er sådan, at præsidenten selv kan styre dagsordenen, dvs. hvad han vil udtale sig om og hvad ikke. Politisk 'spin' har relativt let spil, for massemedierne er for de flestes vedkommende overfladiske og Bush-venlige. Og den kritiske presse har - i forhold til europæiske forhold - meget svært ved komme tæt på præsidenten og stille frække spørgsmål, for pressemøder er *orkestrerede* af Bush-administrationen selv.

Den diskrete forhandling i et forskningsråd

1. september var der ansøgningsfrist hos forskningsrådene. Nu er ansøgningerne til behandling. Amerikanske professor i antropologi har i mange år studeret, hvad der sker i forhandlinger og bedømmelser i forskningsråd: De mest innovative ansøgninger slipper sjældent igennem

Det var den franske sociolog Pierre Bordieu, der bragte Donald Brenneis på sporet af sit forskningsfelt. Bordieu spurgte nemlig under et seminar, *lidt drilskt*, hvorfor så mange franske forskningsansøgninger indenfor samfundsvidenskab var blevet så statistiske? De indeholdt et utal af grafer og kurver, der fik forskningsansøgningen til at fremstå klar og logisk. Ansøgerne havde langsomt fundet ud af, at ansøgninger der signalerede klarhed, stringens og gennemsigtighed blev belønnet. Også selv om den gennemsigtighed, bedømmeren fik opfattelsen af, måske var falsk.

Det fik Don Brenneis til at indse, at det faktisk var interessant at forske i, hvilke ansøgninger, der har heldet med sig i ansøgningsproceduren, og hvilke forhandlinger, der foregik mellem bedømmerne i de bevillende udvalg. Han havde på det tidspunkt både været redaktør for "American Ethnologist" og sad i to interdisciplinære bevillende udvalg, National Science Foundation og National Endowment Fund for the Humanities. I dag er Don Brenneis professor i antropologi på University of California, Santa Cruz. Så han havde god mulighed for, på nærmeste hold, at analysere hvilke forhandlinger, der foregik.

"En anden *aha-oplevelse* havde jeg på vej hjem fra et udvalgs møde. Jeg sad i et fly og tænkte over, at jeg faktisk var god til arbejdet med at vurdere ansøgninger. Selv om jeg slet ikke vidste noget om feltet, kunne jeg med det samme sige, om projekterne ville blive gode eller ej. Det er en slags æstetisk viden; der findes åbenbart en bestemt elegant eller smuk model for, hvordan man laver forskning, uanset hvad det handler om. Mine karakterer lå altid midt imellem de andre bedømmes, jeg definerede den normative læsning. Så det fik mig til at overveje, hvad er det egentlig, jeg er glad for? Jeg er gennemsigtig, jeg har defineret det ordinære," siger Don Brenneis, der i september underviste en uge på Institut for Pædagogisk Antropologi på DPU, hvor FORSKERforum mødte ham.

Sproget til at snakke om de skæve ansøgninger

Han fortæller, at der i USA, ligesom her hjemme, er langt flere ansøgninger til forskningsrådene, end der er penge. Derfor stiller man sjældent spørgsmålstegn ved, om den forskning, der ender med at få pengene, faktisk er tilstrækkeligt spændende og nytænkende. For alle de

udvalgte laver fremragende forskning.

"På et tidspunkt sad jeg i et panel, der specifikt skulle finansiere innovativ, transnational forskning, for eksempel om hvordan Mexico og USA tacklede luftforurening. Efter de første tre dages læsning indså vi, at dem, der havde fået høje karakterer var rigtig gode forskningsprojekter. Men der var næsten ikke nogle af dem, der var virkeligt innovative. De meget innovative var blevet lagt til side," siger han. Forslagene var blevet lagt til side, ikke fordi de var dårlige, men fordi de ikke rigtig lignede nogle af de andre ansøgninger, og derfor var svære at sammenligne.

"Det, der ofte sker er, at de ender med ikke at få penge. For som én sagde: Jeg ved ikke, hvordan jeg skal sammenligne den ansøgning med denne hér, hvis - måske falske gennemskuelighed - gør mig mere tryk. Problemet er, at hvis projekterne er meget forskellige, så kan man ikke finde sproget til at snakke om dem og sammenligne dem og det betyder afslutningsvis, at det innovative ryger ud," siger Don Brenneis, der dermed måtte give Bordieu ret – bortset fra at det i dette tilfælde var klassiske, stringente amerikanske og ikke franske projekter, der løb med pengene.

Problemet opstår blandt andet, fordi amerikanerne er meget optaget af egalitære idealer: Ansøgerne skal have lige muligheder og kunne vurderes på lige vilkår.

"Man er nervøs for at blande æbler og pærer, fordi man ikke kan vurdere dem på samme præmisser. Men problemet er, at så glemmer man pærene, eller bananerne, som måske er mere interessante."

Bedømmelse er et sofistikeret spil

I selve udvalget foregår der også et sofistikeret spil mellem de folk, der er udpeget til at sidde i udvalget. Man laver sit arbejde, læser ansøgningerne, men samtidig forhandler man også med de andre – om at være bedømmer. En meget diskret proces, hvor man skal behandle hinanden som ligemænd, respektere hinandens holdninger (for ellers bliver man ikke selv respekteret) og samtidig diskret forsøge at få sit standpunkt igennem. Det *egalitære ideal* er lige så fremtrædende i omgangsformen som i bedømmelsen.

"En af effekterne af dette er, at åbenlys uenighed normalt bliver neddæmpet. Folk viger lidt tilbage for en 'screamer,' som råber op og slår i bordet. Det giver ham ikke mange points og det er heller

ikke særligt sandsynligt, at han bliver inviteret en anden gang. Så man bliver relativt kalkulerende: Hvis der virkelig er en ting, jeg gerne vil have igennem og have folk til at tage seriøst, så bliver jeg måske mere empatisk, men jeg er samtidig meget opmærksom på, hvordan jeg sprogligt og stylistisk gør det. Og det kan jeg måske kun slippe af med at gøre én gang i hver session," siger han.

Man mister simpelthen både venner og troværdighed, for ved at betone sin egen mening for meget, så undervurderer man også de andres evne til at træffe selvstændige beslutninger. Og så ryger hele idéen om et egalitært bedømmelsesudvalg.

Konfliktsky og forsigtig omgangstone

"En af de værste fornærmelser mod en egalitær ideologi er, at man siger direkte hvad man mener, fordi man dermed ikke tiltror de andre den opfattelsesmæssige evne, at de faktisk godt kan konkludere ud fra det, du siger. Så midt i dette bureaukratiske bæst, som har en kolossal indflydelse på folks liv, så er der denne hér lidt sky og forsigtige omgangstone. Og man siger hele tiden, right? Ikke? Man kræver andres svar, i stedet for at komme med sine egne definitive krav. Der var mange af den slags lingvistiske markører," forklarer Don Brenneis. Resultatet blev en grundlæggende meget venlig og uhierarkisk, men også lidt forsigtig og jokende omgangsform. Uenigheder blev tit kvalt i vittigheder og skæve bemærkninger.

Det er Don Brenneis opfattelse, at bedømmere tager deres ansvar meget alvorligt i den forstand, at de er forsigtige med at fælde *værdidomme*. I første omgang forsøger man desperat at si de ansøgninger fra, som ikke falder indenfor rådets fundats, for der er langt flere gode og kvalificerede ansøgninger, end man kan finansiere.

"Det er langt lettere at give en ansøgning en lav karakter, fordi den ikke faldt inden for fundatsens rammer, end fordi den var dårlig. Derfor er der mange diskussioner om teknikaliteter, manglende bilag og dokumenter, fordi man først vil lave de nemme hug. Selvfølgelig kommer man til at diskutere værdi og kvalitet til sidst, men det gør man virkelig kun, når der ikke er andre muligheder."

Buzz-words erobrer universitetet

Privatiseringer og managementsprog kan true forskningen, hvis ikke forskerne står sammen, mener antropologi-professor Don Brenneis

Som formand for den amerikanske antropologiforening lykkedes det Don Brenneis i 1990'erne at gøre foreningens mange tidsskrifter tilgængelige digitalt til en rimelig pris - og samtidig holde fast i antropologernes copyrights. Men sådan er det ikke gået mange andre steder. Den amerikanske søsterforening for fysisk antropologi, solgte i stedet deres tidsskrift til en privat forelægger. I dag skal et bibliotek betale over 1000 dollars for dette ene tidsskrift, mens søsterorganisationens mange tidsskrifter stadig kan fås for 200-300 dollars.

"Samtidig har store forlag, som for eksempel Elsevier, været meget ivrige for at sælge pakked løsninger, hvor man skal købe fire eller fem tidsskrifter. UCL (hvor Don Brenneis er professor, red.) er et af de største universitetsbiblioteker i landet, så vi er en stor kunde. Alligevel bankede Elsevier priserne op helt enormt, og krævede en masse pakkekøb. Selv UCL ikke bare var en god kunde, men også leverede en masse redaktører og artikler til bladene," siger han.

"Problemet er, at Elsevier specialiserer sig indenfor for eksempel biokemi. Så forlaget er vigtigt for akademikere, men også for private virksomheder. Der er altså andre spillere på markedet, der er villige til at betale den pris, fordi for dem kan indholdet af et tidsskrift med det samme konverteres til noget af økonomisk værdi," siger han.

Skal betale for at publicere

UCL skulle såmænd nok finde pengene til tidsskrifterne, men hvad med de små universiteter og colleges, hvor antropologikurser i stigende grad er blevet populære, spørger Don Brenneis. De studerende hér ville blive tvunget til at læse billigere sekunda tidsskrifter - og forskerne ville ikke komme ud med deres forskning til så mange som ønsket.

"Det endte med, at en engelsk forsker organiserede en boykot, som spredte sig så meget, at det blev svært at samle stof til bladene. Det tvang ikke Elsevier til at ændre praksis helt, men priserne blev dog sat ned," siger han.

Den amerikanske regering har nu lanceret en lovgivning, der ønsker at gøre al forskning, der er offentligt finansieret, gratis tilgængelig gennem et tidsskrift. Idéen er fin, mener Don Brenneis, men

problemet er, at tidsskrifter ikke produceres gratis. Det kan eventuelt være en løsning, at ansøgere tager højde for i deres budget, at de skal bruge 5000 dollars til at publicere og skrive en artikel. Problemet i øjeblikket er, at NSF (National Science Foundation) ikke giver penge til kommunikation og formidling.

"Så det er ikke en løsning, der umiddelbart kan bruges," siger Don Brenneis.

- *Ses privatiseringsfaren også i andre sammenhænge?*

"Der er jo flere og flere antropologer, der arbejder i det private erhvervsliv og som jo producerer forskning og viden, som ikke kommer offentligheden til gode, direkte i hvert fald. Det har sandsynligvis positive effekter i det lange løb, men ikke i det korte. Vi er tilsyneladende i denne overgangsperiode, hvor en bestemt antropologisk viden bliver mere til en vare, og derfor ikke kommer ud til borgerne. Og det er en tendens der bliver styrket af, at adgangen til publikationer bliver dyrere og dyrere."

Management spreder sig

Han advarer også mod den snigende brug af managementsprog, der siver ind på universiteterne. *Buzz-words* som ansvarlighed, gennemsigtighed, visioner og excellence indgår i dag i stort set alle universiteters værdigrundlag, selv om det er tomme ord, fordi ingen i sagens natur kan have noget imod dem. Men problemet er, at afsmittningen ikke kun begrænser sig til sproget.

"Der er en idé om at virksomheder er effektive, og at fakulteter ikke er effektive. Og derfor mener man, at universiteter og offentlige institutioner kunne have glæde af at blive betragtet som virksomheder og have glæde af mere managementrettet ledelse. *Hvad producerer universiteter? Viden! Hvordan taler folk om fremtidens økonomi? Videnskøkonomi!* To verdener, der tidligere var adskilt, er nu ved at forbinde sig," forklarer han.

"Et ord, som dukkede op i USA i 1990'erne, var visioner. At skrive et *vision-statement* var nøjagtig, hvad der skete i det private på samme tid. Ansatte får besked på, at de skal have visioner,

ellers får deres projekter ingen penge. Ligeså med 'excellence' - dette er et ord, der er blevet brugt så meget, at det er totalt semantisk tomt, ligesom ordet 'kvalitet.' De har ingen konkret betydning, men folk begynder at operere med, om man bruger ordene eller ej," siger han.

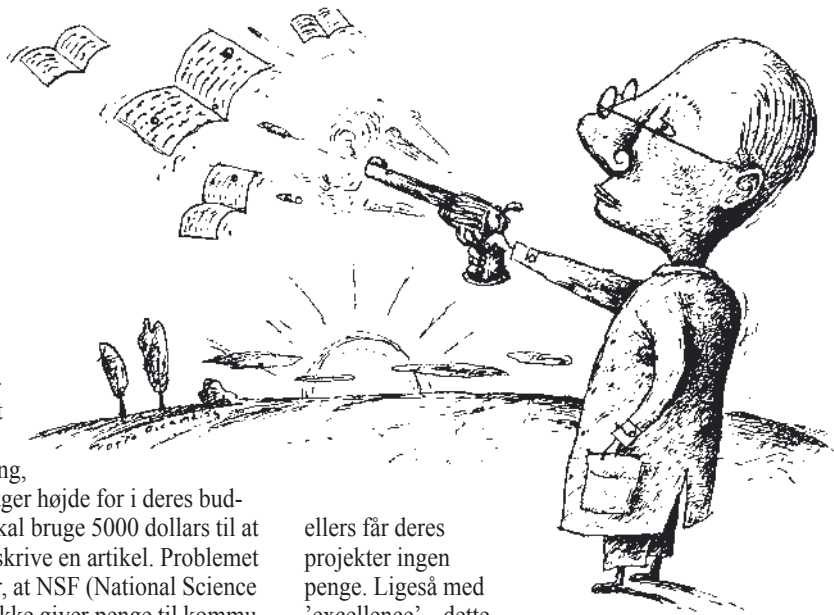
Effektivitet i centrum

En af måderne for universiteterne at måle excellence på er *through-put*. Altså, hvor lang tid tager det for en Ph.D. at blive færdig. For en amerikansk antropolog er *through-put* måske syv år, fordi man skal lære et sprog og på feltarbejde.

"Hele managementbølgen tager et bestemt sæt af værdier med sig. Altså, hele terminologien med, at dette er en verden med begrænsede midler. Som så smitter af på dekanerne således, at man ender med at sige; antropologi er et skidt fag, for *through-put* er hele syv år. Det er for dyrt, vi kan ikke have det program. Så problemet med managementsproget er, at det tager en lang række andre ting med sig."

- *Kan man som forsker ændre denne udvikling?*

"Antropologer er så gode til at forstå og engagerer sig i det, de forsker i, men ikke så ofte i det bureaukrati, som vi selv er en del af og som vi delvist er med til at forme. Så derfor er det da en ambition at øge opmærksomheden blandt forskere på, hvad der sker, så man kan ændre udviklingen, for eksempel som det skete med Elsevier. Og en anden ting, man kan gøre er, at foreslå alternative systemer. Altså, i stedet for for eksempel at acceptere de evalueringssystemer, der bliver indført, så kunne man jo foreslå de systemer, man selv synes virker."

Undervisningsminister Tørnæs: Hvori består CV

Undervisningsminister Tørnæs: Hvori består CVU'ernes 'krise'?

FORSKERforum viser stor kærlighed for stofområdet CVU'er, og det er glædeligt, så længe det lykkes at holde debatniveauet sagligt. I sommernummeret (175, juni) nummer synes jeg, de skingre toner kammer over.

De nye CVU'er er hverken fugl eller fisk, hverken universiteter eller gammeldags uddannelsesinstitutioner. CVU'er er noget helt nyt, men ikke i europæisk forstand helt unikt. CVU'er er det samme som de hollandske HBO'er, de norske Høgskoler, de tyske fachhochschulen osv.

CVU'er er en del af den moderne europæiske uddannelsesstærkning, som har lagt vægt på at styrke og betone den professions- og praksisbaserede videregående uddannelsessektor store ansvar dels for uddannelse af en stadig stigende andel af ungdomsårgangene, dels for omstilling og videreudvikling af professioner og erhverv, dels for brobygning mellem den forskningsbaseret og den praksisbaserede og anvendelsesorienterede videnuddvikling.

SFs Morten Homann er i artiklen "SF'er: CVU-lov er panikløsning" meget optaget af, hvad betegnelsen University College skal dække over – det har han også spurgt hyppigt til under lovbehandlingen. Jeg prøver igen:

Folketinget har vedtaget en lovændring, som skal gøre det muligt for Centre for Videregående Uddannelser ("CVU'erne) at opnå godkendelse som "University College". Der er ikke tale om en oversættelse af CVU til engelsk,

men om en kvalitetsbetegnelse. CVU'er kan kun blive godkendt som University College, hvis de kan dokumentere at have skabt de resultater og opfyldt de kvalitetskriterier, som vil blive knyttet til betegnelsen.

Et "University College" er en helt ny type uddannelsesinstitution. CVU'er er ikke og skal ikke være universiteter. Dem har vi 11 af i forvejen. De nye CVU'er er ikke forskningsbaserede, de er forskningstilknyttede. Det betyder, at de har pligt til at indgå aftaler med forskningsinstitutioner i ind- og udland. Om sikring af et højt og validt vidgrundlag for hele uddannelsesopgaven. Om udvikling af ny viden sammen med forskningsinstitutionerne. Om omsætning af forskningsbaseret viden gennem uddannelserne og videncenteropgaver for professioner og erhverv. De nye CVU'er har ben i begge lejre – universitetsverdenen og den traditionelle uddannelsesinstitutionens form og bygger bro imellem dem via forsknings-tilknytningen. Det er sådan de er nye.

Det er min overbevisning, at universitets- og forskningssektoren ikke vil blive forringet af en styrket CVU-sektor. Tværtimod får de en samarbejdspart, en kompetent medspiller i udviklingen af Danmarks videnniveau og internationale konkurrencedygtighed på det globale uddannelsesmarked.

Ændringsforslaget affødte 87 spørgsmål fra Folketingets Uddannelsesudvalg, heraf langt størstedelen om "University College", og heraf alle sammen fra en stærkt kritisk eller direkte negativ synsvinkel: "University College" er hverken fugl eller fisk, hverken universitet eller

uddannelsesinstitution! "University College" er ligemageri efter værste jantelov – hvor alle skal være lige kloge og derfor bliver lige dumme! "University College" er falsk varedeklaration, lyder skudsmålene.

Morten Homann har stået bag en lang række af de kritiske spørgsmål til University College-betegnelsen. I seneste udgave af ForskerForum præciserer han, at han er for CVU-modellen, men:

- At CVU'erne er i krise
- At mit seneste CVU-lovinitiativ giver CVU'erne stene for brød - branding og afdemokratisering i stedet for dét, som de har brug for
- At CVU'erne har brug for noget andet og større.

Efter mine 87 svar på spørgsmål fra Folketingets Uddannelsesudvalg som alle kan ses på www.ft.dk sammen med hele lovbehandlingen, mener jeg at have redegjort fyldestgørende for min CVU-politik. Nu kunne jeg godt tænke mig at lære Morten Homann og SFs CVU-politik at kende:

- *Hvori består CVU'ernes krise?*
- *Hvad har CVU'erne brug for?*
- *Hvorfor har de ikke brug for branding?*
- *Hvorfor er det afdemokratisering at give institutionerne frihed til selv at bestemme deres ledelsesform?*

Jeg vil også gerne drøfte uddannelsespolitik på et mere generelt plan: Skal vi fortsætte ad den CVU-vej, som Folketinget besluttede sig i 2000? Skal vi gå CVU-vejen, men revurdere målsætningen? Eller skal vi gå ad en helt anden vej?

Svar fra Homann (SF): Organisatorisk og økonomi

Undervisningsminister Ulla Tørnæs efterlyser SF's visioner for Centre for Videregående Uddannelse (CVU), og hvis ikke hun har fanget dem i Folketingets CVU-debatter, skal jeg her prøve at indhente det forsømte.

SF støtter CVU-ideen varmt – i øvrigt i modsætning til Venstre, der altid har været lukne. Ideen om at lade små institutioner smelte sammen i netværksliggende organisationer for at kunne kombinere volumen med geografisk spredning er god. Og der er virkelig brug for spillet mellem universiteternes forskning og den vidensdannelse der foregår tættere på praksis. Derfor er CVU en rigtig og nødvendig idé, der skal tages alvorligt.

Men trods de gode intentioner er CVU'erne i dag i krise – eller er aldrig kommet i gang. Med nogle få undtagelser hænger de fleste CVU'er stadig fast i konflikter om samarbejdspartnere og -former og i økonomiske og ledelsesmæs-

sige problemer. De færreste CVU'er har fået omsat tanker om forskningstilknytning, professionsbaseret, samarbejde osv. til virkelighed. Alt for mange steder har CVU-processen indtil videre været en omkostning frem for en gevinst. Hvis ikke der rettes organisatorisk voldsomt op på CVU'erne, vil de mange med ondt i organisationen og økonomien aldrig få en chance.

Samtidig har afdemokratisering været et problem for CVU'erne, når medarbejderes og studerendes indflydelse og adgang til information er meget begrænset. Det er uheldigt i en vidensorganisation. Og desværre har regeringen kun medvirket til at svække kravene til en demokratisk organisering af CVU'erne.

Der skal strammes op, så alle MVU-institutioner placeres i CVU'er, som så til gengæld får tilstrækkelig økonomi til at få den nye organisation til at fungere. Altså slut med de forbeholdne "betingede

CVU'er", som har været Venstres kongstanke. Der skal også strammes op, så der stilles klarere krav til forskningstilknytning og til uddannelsernes tilknytning til professionerne.

Det er vigtigt, at vi får gjort den danske todeling af de videregående uddannelser meningsfuld og forståelig. Og der bør ikke kunne skabes tvivl om, at LVU'er er akademiske uddannelser, der foregår på universiteter, hvor der udføres videnskabelig baseret undervisning og forskning.

Hvad har regeringens svar været på alle disse udfordringer for CVU'erne? Det har været: Branding i form af betegnelsen "University College". I mine øjne skal man være meget naiv, hvis man tror, man kan løse økonomiske, organisatoriske og ledelsesmæssige problemer med branding – selv om det afgjort er den billigste løsning.

U'ernes 'krise'?

Mit forslag er så her: Hvis vi skal gå CVU-vejen, så skal de have en position, en rolle og et opgavegrundlag, som gør dem levedygtige, synlige og attraktive som samarbejdspartnere. Så skal de nudes og opmuntres og styrkes og markeres nationalt og internationalt, så Folketinget ikke kun på papiret men også i virkeligheden får de institutioner, som lovgivningen har skabt udsigt til. Institutioner ikke kun for uddannelse, men også for omsætning af praksisbaseret og anvendelsesorienteret viden i en bredere sammenhæng med professioner, erhverv, regioner og med andre nationale og internationale videninstitutioner.

Hvis der omvendt ikke er opbakning længere i Folketinget til CVU-modellen, så må vi se os om efter andre løsninger. Uden Folketingets opbakning kan CVU-projektet simpelthen ikke lykkes. Man kan ikke have en offentlig aktør, som Folketinget selv har skabt grundlag for og selv modarbejder.

Personligt har jeg fortsat CVU-modellen som min favorit. Jeg tror på modellen, og jeg så meget gerne, at den fik en chance for at folde sig ud og lykkes før den skydes ned.

Lad mig høre, hvad Morten Homann med følge i virkeligheden hellere ser?

Undervisningsminister Ulla Tørnæs

isk opretning

Men har CVU'erne da ikke brug for branding, spørger Tørnæs. Jo, det kan da meget vel være. Men problemet med betegnelsen "University College" er, at det risikerer at skabe inden- og udenlandsk forvirring om arbejdsdelingen med universiteterne. Som Tørnæs selv skriver, er CVU'erne "det samme som de hollandske HBO'er, de norske Högskoler, de tyske fachhochschulen osv.". Når alle andre lande kan finde ud af at holde de to institutionstyper adskilt – hvorfor skal vi så gøre svært for os selv i Danmark?

Vel kan CVU'erne have brug for branding. Men allermest har de brug for klare organisatoriske rammer, entydige lovgivningskrav og tilstrækkelig økonomisk opbakning. Kun på den måde kan vi fremtidssikre CVU'erne og få løst den nuværende krise.

Morten Homann, uddannelsesordfører (SF)

LÆSERBREV

Humaniora: Lukningen af Humanistiske Forskningscenter

Birgitte Possing refereres i sidste nummer af ForskerForum i artiklen "Samfundsnyten og den unyttige humaniora" for at lukningen af Danmarks Humanistiske Forskningscenter kunne være fremskyndet af "konkurrenters - dekaners, forskningsråds eller institutters - kamp om territorium. Oprettelsen af centret i 2000 kunne forstås som en kritik af forskningsråds-systemet og de eksisterende institutioner."

Jeg går ud fra at Forskerforums tekst er godkendt af Birgitte Possing. Hun citeres efterfølgende også for udtalelser som synes at bygge på disse antagelser.

Jeg må derfor faktisk oplyse følgende:

1. DHF blev oprettet på forslag fra Statens Humanistiske Forskningsråd.
2. Halvdelen af bestyrelsen blev udpeget af SHF.

3. Forskningscenteret stod opført på Forskningsrådenes liste over de forskningsprogrammer som var ansøgerberettigede til indlejningsmidler fra 2005. Desværre lykkedes det ikke centret at finde den nødvendige medfinansiering fra anden side, dvs. en værtsinstitution. Årsagen til manglende medfinansiering var ikke ond vilje, men stramme budgetter for institutionerne, og forskningscenterets meget præcise ønske om evt. fortsat placering. Det kan være svært for en institution at indlejre et center med total forskningsfrihed i en tid hvor der stilles øget krav til forskningsstrategier, og hvor de øvrige medarbejders mulighed for fri forskning kan være under pres.

*Formand Poul Holm,
Statens Humanistiske Forskningsråd*

Akademisk boykot af USA?

I England debatteres, om akademikere bør engagere sig i aktuelle samfundsspørgsmål. At holde mund er i sig selv et klart engagement til fordel for dem, der sidder på magten, siger moralfilosoffen Bob Brecher: Burde vi akademikere f.eks. ikke nægte at deltage i konferencer i USA?

Spørgsmålet om, hvilke politiske holdninger universitetslærere bør have, er ved at trænge sig alvorligt på – ligesom det giver anledning til megen debat – alt imens kampen mod terrorismen fortsætter med uformindsket styrke. *Hvor længe skal der gå, før der gøres op med den politiske disciplinering?* Tænk lige på de diktater, ledelsen på visse britiske universiteter har udstedt vedrørende åben kritik af invasionen i Irak. Eller på, at mange universiteter nu insisterer på indførelse af en kontraktklausul, der gør det til en disciplinær sag at ”bringe universitetet i miskredit”. Spørgsmålet er ikke nyt og heller ikke – vil nogen mene – særligt indviklet. Men det betyder ikke, at vi bare kan sidde det overhørig. At afvise et politisk engagement eller slå til lyd for en eller anden forloren ”neutralitet”, kan ikke komme på tale. Som akademikere har vi uundgåeligt en politisk funktion, og at forpligte sig til en sådan neutralitet er som handling ikke mindre politisk end explicit engagement.

Men hvilke politiske værdier er det, vi som akademikere bør være loyale over for? Skal det være noget i retning af

”ytringsfrihed”, ”retten til at udføre vores daglige aktiviteter uden at være bange for, at vi ved at give udtryk for vores politiske standpunkter dermed kommer til at sætte vores professionelle stillinger på spil” (Newman)? Nogen argumenterer for en mere substantiel holdning: ”Tiden er inde til at starte en kampagne for ægte modstand”, da ”universiteterne bør være hjemsted for skepsis”, hvis vi skal kunne ”imødegå den fundamentalistiske trussel” (Stuart Sim i ugemagasinet *THES* 27/2/2004).

Andre igen er selvfølgelig af den holdning, at vi burde forfølge det modsatte spor: her er det ”den positive værdi, patriotisk loyalitet har i et demokrati”, der bør være vores ledetråd (se David Marslands læserbrev i *THES* 30/4/2004). Ud fra det synspunkt er det ikke vores opgave at kritisere demokratiernes mangler, i stedet skal vi være heppekor for Bush, Blair og Sharon.

Hvad er det så, vi skal gøre? De ”aktive skridt” (Newman), man tager – om det f.eks. er for at støtte de kolleger i USA og Israel, der for tiden udsættes for den nye McCarthy-ånd, eller for at hjælpe med til at lukke munden på dem;

om man støtter eller kritiserer Marslands og andres fundamentalistiske ”patriotiske loyalitet” – det afhænger af ens politiske holdninger. At holde mund er i sig selv et klart engagement til fordel for dem, der sidder på magten. Det er en valgmulighed for dem, der er overbevist om, at det er magthavernes holdninger, der er de rigtige – og hvis man ikke rigtig gider gøre noget aktivt, så vil ens tavshed tjene tingenes tilstand lige så vel. Men hvordan skal vi, der ikke lader os overbevise af nyliberal kristen fundamentalisme, imødegå presset for at indordne os? Hvordan skal en ”kampagne for ægte modstand” tage sig ud? Jeg er sikker på, jeg ikke er alene om ikke at have svaret parat: men det er jo heller ikke pointen.

Den skeptiske holdning, Sim slår til lyd for, kræver ikke, at man lader stå til, men at man er parat til at sætte spørgsmålstegn ved de grundholdninger, hvorfra ens handlinger udgår. Burde vi akademikere f.eks. ikke nægte at deltage i konferencer i USA, når den amerikanske regering nu blokerer for deltagelse af kolleger fra Cuba, Iran og Nordkorea udelukkende, fordi de kommer derfra? Burde vi ikke boykotte de tidsskrifter og

Nej, skeptisk modstand

Jeg går ikke ind for boykotter, fordi jeg betragter debatten som eneste saglige fremgangsmåde, svarer Stuart Sim

I februar argumenterede jeg for, at tiden var inde til at igangsætte en ”kampagne for ægte modstand” i universitetssektoren for at imødegå den voksende trussel, fundamentalisme og dogmatisme udgør i vores samfund. For to uger siden optog Bob Brecher debatten i sin klumme (*THES* 28/5/2004), og selv om jeg nok ikke er enig i alle hans forslag til, hvordan kampagnen skal foregå, er jeg enig med ham i, at vi, der har hjemsted i humaniora og de sociale videnskaber, bør gå engageret ind i den politiske debat og vise brugsværdien af vores fag over for den brede offentlighed i dette forum.

Mere specifikt burde vi være i færd med at sætte en kampagne sammen, der argumenter stærkt for skepsis og tvivl blandt offentligheden. For hvis skepsis overhovedet har hjemme et sted, er det

formentlig i universitetssystemet. Universiteterne er det sted, hvor ideer ikke blot fremsættes, men underkastes meto- disk undersøgelse og kritik. Akademisk debat er – eller burde være – dogmes værste fjende – og det er dogme, der truer os mest i tiden, det være sig i religiøs eller politisk form. Der er ganske enkelt for meget tro nu til dags – og med det mener jeg en ukritisk tro, der simpelthen nægter at anerkende andre synsvinklers validitet. Den situation er en kampagne for ægte modstand nødt til at tage stilling som udgangspunkt.

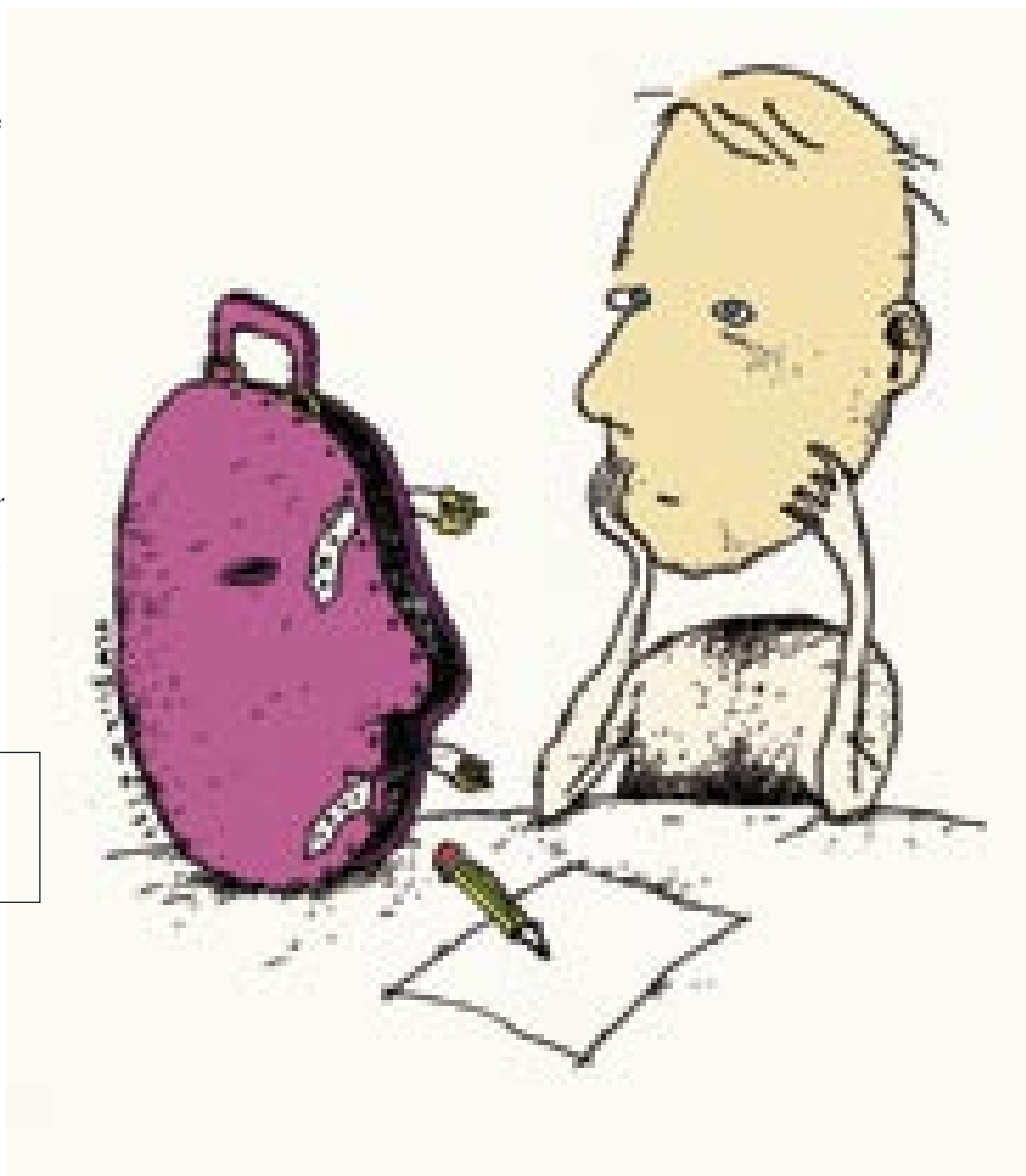
Alle akademikere kunne – *uanset politisk holdning* – deltage i en sådan kampagne, men det er især relevant for humaniora og de sociale videnskaber. Vi må få budskabet ud, om at vores fag tjener offentlighedens ve og vel mere i kraft af

den skeptiske tilgang, vi fremmer i vores studerende og os selv, end nogen specifik faglig ekspertise, vi formidler. Skeptikere opildner ikke til voldelige revolutioner, ligesom de heller ikke forsøger at etablere utopiske stater, der nødvendiggør udryddelsen af systemkritiske elementer. **Skepticisme** er ikke en ideologi, men en vedholdende kritik af ideologi: noget i retning af begrebet ”**agonisme**” (fremsat af tænkere som f.eks. Chantal Mouffe og William E. Connolly), hvor den hyggelige konsensus, der præger så megen demokratisk politik, hele tiden forstyrres. Vores samfund har brug for mere tvivl og mindre tro: en skeptisk kalkule, der kan standse det langsomme skred mod dogmatisme.

Her er nogle tentative forslag til, hvordan

forlag, hvis redaktører og ejere nægter at tage offentlig afstand til den amerikanske regerings beslutning om at gøre det strafbart – med en klækkelig bøde til følge – at redigere, endsige udgive, omtalte akademikers arbejder med den begrundelse, at de er cubanere, iranere eller nordkoreanere? Det mener jeg, der er gode grunde til, at vi burde, og vi burde ligeledes give vores meninger højt til kende, ikke mindst fordi vi bliver nødt til at starte med os selv, hvis vi skal gøre os forhåbninger om at blive taget alvorligt angående noget som helst i den brede offentlighed (se Ruth Morse i *Times Higher* 23/4/2004). Og hvis du er uenig – om det skyldes principielle grunde eller, fordi du mener det bare ikke kan betale sig – så skal det vel forhåbentlig ud til debat på vores universiteter og i det bredere offentlige forum?

Bob Brecher er docent i moralfilosofi ved Brighton University, England. Kilde: THES den 28. maj 2004 i Martin Aitkens oversættelse

vi kan finde støtte til en sådan kampagne. Et første skridt kunne være at arrangere en national konference om ”Skepticisme, dogme og universiteterne”, med det formål at debattere de typer af spørgsmål, Brecher har rejst om f.eks. boykot af akademiske konferencer i USA pga. den amerikanske regerings politik med at blokere for konferencedeltagelse af kolleger fra Cuba, Iran og Nordkorea. Jeg går ikke ind for boykotter, fordi jeg betragter debatten som eneste saglige fremgangsmåde (min egen erfaring er, at der er temmelig meget forbløffelse over regeringens politik blandt amerikanske akademikere). Men jeg vil gerne høre andre meninger om det her – ikke for at etablere en partlinie, men for at vise omfanget af bekymringen blandt akademikere om de underliggende moralske

spørgsmål. Som Brecher skriver, gives der ingen umiddelbare svar, men det betyder, at der er endnu større grund til at have en synlig offentlig debat. Et forum må etableres...

Jeg foreslog, at der burde være mere kontakt med islamiske universiteter. Et vestligt-islamisk forum ville være et betydeligt bidrag til at mindske den gensidige mistillid til hinandens kultursystemer, der er i færd med at forgifte verdensordenen. Skatteborgerne er måske bedre tjent med, at man går den vej i stedet for at etablere ekstra *antiterror* foranstaltninger, som stort set alle eksperter er enige i ikke kan standse de virkelige opsatte blandt fanatikerne. Vi har at gøre med *et sammenstød mellem værdisystemer*, og det kan magtanvendelse alene aldrig løse. Det kræver en be-

vidsthedsændring, dvs. en holdningsændring. Hvis universiteterne kan bidrage til, at det kan realiseres, er det vel værd at støtte? Det vil i hvert fald være mere gavnligt for offentligheden end endnu en forskningsevaluering.

Stuart Sim er professor i kritisk teori ved Sunderland University, England
Kilde: Uddrag fra THES 11/06/2004 i Martin Aitkens oversættelse

Pallesens ulovlige bil kostede KASSEN

DTU-institut tabte 100.000 kr. på hu-vej-salg af Lars Pallesens herlige, sølvgrå Alfa. Dermed kostede DTUs bileventyr ialt 368.490 kr. på to og et halvt år

BILNYT

DTU-selskabet **Institut for Produktudvikling (IPU)** har angiveligt til formål at fremme forskning og udviklingsprojekter, som har et teknisk videnskabeligt indhold. Det skal gøres gennem ”en stram og konsekvent resultatorientering”, hedder det i visionen.

IPUs konsekvente resultatorientering har dog fået et par skrammer efter at FORSKERforum i sidste måned afslørede, at DTUs rektor i mere end to år ulovligt har fået stillet fri bil til rådighed af IPU.

Nu viser regnestykket, at IPU har sendt rigtig mange penge efter fryns'en. Med afskrivninger, forsikring, benzin og vedligeholdelse har bilen stået IPU i 268.490 kr. i de to et halvt år der er gået. Derudover har IPU så lige tabt 100.000 kr. på salget af bilen. **I alt 368.490 kr.**

Købt for 210.000 – solgt for 110.000 to år efter

Da FORSKERforum afslørede sagen, måtte rektor Lars Pallesen stå skoleret i Videnskabsministeriet. Han lovede at ”forholdet vil blive bragt til ophør uden forsinkelse”.

Det medførte et lynsalg af bilen. Noget tyder dog på, at IPU gjorde en halvskidt handel, da de over hals og hoved solgte luksus bilen, en sølvgrå Alfa 156, 2.5 24V med 192 HK.

Bilen blev i september solgt for 110.000 kr., hvilket betød et værditab på 100.000 kr. for IPU på to år, for IPU betalte to år tidligere 210.000 kr. til Pallesen for bil. I dag står en tilsvarende brugtbil til en pris af mellem 113.000 kr. og 128.000 kr. i ren handel, afhængigt af standen (www.bilbasen.dk). Bilhuset Birkerød - der oprindeligt solgte bilen til Pallesen og har serviceret den og nu igen har bilen til salg - oplyser, at der er tale om en meget velholdt bil, der i tidens løb ”ikke bare har fået lavet småting,” men for eksempel har fået skiftet toppakning og tandrem og andre ret omfattende reparationer. Det er dem, der - anslået - har belastet IPU-regnskabet med 30.000-40.000 kr. især i 2002.

Ingen Alfa-reklamer fra IPU

FORSKERforums *bilsports-redaktion* har opsporet Alfaen, der står til salg i Birkerød for

TILBUD fra Bilhuset i Birkerød: Alfa 156, 2.5 24V med 192 HK - 159.900 kr. Brugt direktionsvogn i tip-topstand. Der er ikke sparet på serviceringen på denne bil, som de seneste år kostet den tidligere ejer en lille formue ...

hele 159.900 kr. - 50.000 kr. mere end IPU fik. Men IPU administrationschef **Torsten Rich** mener ikke, at bilen blev solgt for billigt.

”Vi har solgt den bedst muligt. Den står lige foran et syn, og der skulle laves en del reparationer,” siger han, der også afviser, at prisen er lav, fordi Pallesen har fået en ny Alfa i bytte.

”Pallesen har ikke fået en ny bil i bytte, han har jo ikke noget at gøre med bilen som sådan. Jeg ved slet ikke, om han har en anden bil – jeg synes, jeg har set ham gå,” siger administrationschefen. Det er formentlig også den sidste Alfa, IPU har købt, af flere grunde:

”Alfa Romeo er ikke det, der holder bedst, skulle jeg hilse at sige. Det vil jeg ikke anbefale at købe - det er en dyr bil at holde”.

Ulovligt honorar skal tilbagebetales til Videnskabsministeriet

For IPU og DTU får sagen i øvrigt et ubehageligt efterspil. Videnskabsministeriet dømte bilordningen ulovlig, fordi rektor Pallesen ikke måtte modtage honorar for den IPU-be-

styrelsesplads, som han skulle passe som en del af sine rektorpligter. Rektors honorar var således ulovligt. Det bliver dog ikke rektor Pallesen, som kommer til at betale sin fryns tilbage, har DTU-bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen forsikret.

I stedet er det IPU, som må betale pengene tilbage. Og her får de en overraskelse. Reglerne er nemlig sådan, at en statsansat, som modtager honorar for hverv, der er tjenstligt arbejde, skal indbetale honoraret til det ministerium, som den pågældende er ansat under. IPU skal altså tilbagebetale til Videnskabsministeriet...

Også her lægges der op til et interessant regnestykke om Pallesens fryns: Har honoraret været 268.490 kr. (ekskl. værditab) eller 368.490 kr. (inklusive værditab)? Det skal parterne afgøre i den kommende tid.

nbc

Se side 4: ”Rektors skjulte fryns